

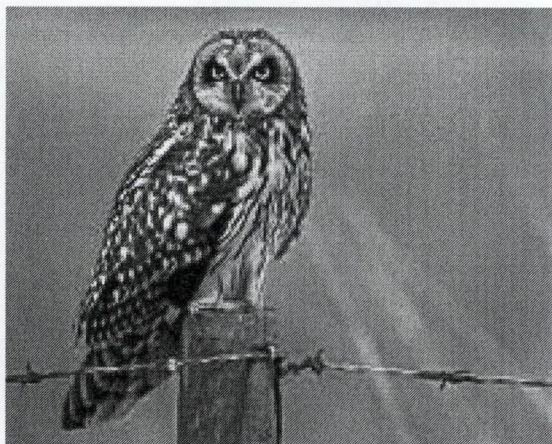

POLDERNOTA

**Over de nood aan een bijkomende
bescherming voor onze kustpolders**

64343

Poldernota

Over de nood aan meer voor de polder

De voorbije jaren lanceerden de Vlaamse volksvertegenwoordigers Jacky Maes en André Van Nieuwkerke een voorstel van kustpolderdecreet. Het voorstel van decreet werd uiteindelijk door de twee volksvertegenwoordigers en met de steun van hun collega's Jan Loones en Veerle Declercq ingediend in het Vlaams Parlement. Het voorstel kreeg uiteindelijk te weinig politieke steun en verdween in de koelkast. Hopelijk komt het snel terug op tafel. De kustpolders hebben er zonder twijfel nood aan.

Bijgaande teksten zijn bedoeld als inspiratie voor wie zich wil inzetten voor een goeie bescherming van onze dierbare polders.

pb

VLIZ (vzw)
VLAAMS INSTITUUT VOOR DE ZEE
FLANDERS MARINE INSTITUTE
Oostende - Belgium

Uitgeverij Meander en De Bok, 2005
Peter Bossu
D/2005/9015/1

Alles uit deze uitgave mag vermenigvuldigd en gerealiseerd worden. Hoe meer, hoe liever.

Werk maken van een kustpolderdecreet

Poldergebieden behoren tot de waardevolste en best bewaarde open ruimtes van Vlaanderen. Door de combinatie van gebruik als hooi- en weiland en de hoge natuurlijke waterstand, zijn de polders doorgaans ook op natuurvlak van groot belang. Hoe waardevol de polders ook zijn, de bescherming ervan laat nog veel te wensen over. Er is nood aan een betere bescherming van de poldergebieden.

RIJK EN NAT

De polder is volgens de definitie een bedijkt gebied met een kunstmatige waterbeheersing die lager ligt dan het hoogste peil van de nabijgelegen zee of de aan het tij onderworpen rivier en toch hoger dan het laagste waterpeil. De polders zijn dan ook van karakter erg waterrijk en doorweven met een netwerk van grachten en kanaaltjes. Naast de benaming 'polder' worden in sommige streken ook wel andere benamingen gebruikt. Men spreekt soms van 'moeren', 'broeken', 'dijkages', 'meerschen', en 'waterschappen'.

De polders vormen één van de meest waardevolle open ruimtes van ons land. De bewoning en het aantal wegen zijn er doorgaans erg beperkt. Deze (hoofdzakelijk) weidegebieden zijn ook op ecologisch vlak van groot belang. Ze fungeren als broed-, overwinterings- en doortrekgebied voor vele duizenden weidevogels en steltlopers. In een aantal poldergebieden (Damme, de Uitkerkse polder, de IJzervallei, ...) overwinteren 's winters vele duizenden ganzen. Naast de vogelrijkdom herbergen de polders een schat aan zeldzame en/of kwetsbare (zilte) plantensoorten en moeras- en oeverplanten, amfibieën, insecten en vissoorten.

NOOD AAN BESCHERMING

Maar zoals de duinen tien jaar terug dreigden te verdwijnen, zo worden nu ook de waardevolle polders op tal van vlakken bedreigd. Ondermeer verdroging, het rechte trekken van beken en grachten, het opvullen van depressies, het vullen van veedrinkpoelen en de geregeld te hoge bemestingsdruk knagen aan de natuurwaarden en landschappelijke waarde van onze polders. Met dit alles neemt de belevingswaarde van dit landschap. In het verleden (o.m. bij de opmaak van de gewestplannen en de aanduiding van de natuurgebieden) werd er veel te weinig rekening gehouden met de landschappelijke en ecologische waarden van de polders. In alle andere EU-lidstaten met poldergebieden werden reeds een hele tijd beschermingsmaatregelen genomen. Het is de hoogste tijd om dit hiaat in de Vlaamse natuurbewoudswetgeving concreet in te vullen.

De bestaande wetgeving is duidelijk onvoldoende om de polders op een duurzame manier te beschermen en herstel en ontwikkeling van de natuurwaarden toe te laten.

Naar analogie van het Duinendecreet van 14 juli 1993 is er nood aan een beleidsinstrument dat, beter dan de gewestplannen en concreter dan het decreet op het

natuurbewoud, de polders beschermt. De achteruitgang van de natuurwaarden in de poldergebieden is daar een bewijs van maar ook het juridisch-politiek getouwtrek rond het weidegebied van Lampernisse, de ophogings- en afgravingswerken in de Zeebrugse achterhaven en de moeilijke instandhouding van tal van polderweiden zijn feiten die een roep naar een bijkomende bescherming van de polders bevestigen.

Let wel: in tegenstelling tot voor de duinen komt er voor de kustpolders GEEN apart decreet.

Deze doelstellingen worden gerealiseerd door wijzigingen aan het decreet Natuurbewoud en een wijziging van het decreet van 23 januari 1991 inzake de bescherming van het leefmilieu tegen de verontreiniging door meststoffen (het Mestdecreet).

Er zou kunnen geargumenteed worden dat een betere bescherming van de kustpolders niet nodig is, indien het Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen en het decreet Natuurbewoud volledig worden uitgevoerd en er tegelijkertijd voor een goede handhaving wordt gezorgd. De realisatie van de oppervlakte doelstellingen van 125.000 ha VEN en 150.000 ha natuurverwevingsgebied kan in theorie en zeker in de praktijk echter slechts een gedeeltelijke oplossing bieden voor de bescherming van de kustpolders omdat:

- a) die kustpolders die aangewezen zijn als zuiver agrarisch gebied zelfs niet kunnen worden aangewezen als natuurverwevingsgebied
- b) slechts een gedeelte van de kustpolders zal worden opgenomen binnen het VEN enerzijds omdat de geëigende bestemming volgens de plannen van aanleg of de ruimtelijke uitvoeringsplannen niet aan de orde is of in de toekomst zal zijn omdat een opname binnen het VEN betekent dat de hoofdfunctie natuur er zal moeten worden gerealiseerd
- c) het quotum van 150.000 ha natuurverwevingsgebied voor heel Vlaanderen onvoldoende zal zijn om daarin het grote delen van de kustpolders erin op te nemen

De enige oplossing blijft om op basis van algemene maatregelen inzake het natuurbehoud en de inzet van bepaalde instrumenten, telkens op basis van het decreet Natuurbehoud, de kustpolders een betere bescherming te geven.

DOELEN

In het kustpolderdecreet zijn volgende beschermings- en ontwikkelingsmaatregelen prioritaire doelen:

- Een betere bescherming van de (resterende) natuurwaarden in de polders moet voorop staan. Gezien het internationaal belang van een aantal poldergebieden en de bezwaren van de Europese Commissie (ondermeer de ingebrekestelling van 01.01.1999 wegens het onvolledig omzetten van EU-richtlijn 92/43/EG (Habitat-richtlijn: zie voetnoot) en het met reden omkleed advies dd. 10 februari 2000 wegens de niet-nakoming van de op hem rustende verplichtingen van de Habitat-richtlijn, moet de overheid komen tot een betere bescherming van de natuur en het natuurlijk milieu van de polders. Dit geldt in het bijzonder voor de poldergebieden die gelegen zijn binnen de perimeter van gebieden afgebakend volgens of in uitvoering van internationale verdragen, overeenkomsten of richtlijnen.
- De vergunningsplicht vegetatiewijziging ('natuurvergunningsplicht') moet van toepassing worden voor alle weilanden gelegen in poldergebied (wijziging decreet natuurbehoud).
- Een beperkte aangepaste bemesting dient ingevoerd voor weilanden met natuurwaarden die gelegen zijn in poldergebied (wijziging mestdecreet).
- De polders moeten rechtstreeks opneembaar zijn in het Vlaamse Ecologisch Netwerk (VEN) en ook natuurinrichting moet mogelijk zijn in de polders (wijziging decreet natuurbehoud).
- Door het instrument van het recht van voorkoop voor de kustpolders mogelijk te maken, kan de overheid snel belangrijke polderweiden verwerven. De aankoop van de waardevolle gronden door de overheid of door natuurbehoudsorganisaties om ze als natuurreservaat te beheren, is immers ook voor de polders de beste garantie voor het behoud ervan (wijziging decreet natuurbehoud).
- Beheersovereenkomsten moeten ook mogelijk zijn in de polders, doch buiten de reservaten.
- De mogelijkheid om voor de polders natuurrichtplannen op te stellen moet opgenomen worden. De meeste, zoniet alle poldergebieden hebben nood aan natuurherstel en aan mogelijkheden voor natuurontwikkeling (wijziging decreet natuurbehoud). Het voordeel van natuurrichtplannen is dat, via de planmatige aanpak en de openbare inspraak hier rond, de belangrijkste sectoren in de kustpolders precies weten welke doelstellingen er zijn inzake natuurbehoud m.i.v. de kustpolders en op welke manier die bereikt kunnen worden.

DE RELATIE MET DE LANDBOUW

Polders zijn ook voor de landbouw belangrijke gebieden. Ondermeer de bodemgesteldheid laat echter niet toe om in de poldergebieden om het even wat van gewassen te telen. Een andere beperking waar de landbouw rekening moet mee houden is de waterstand. Polders zijn waterrijke gebieden, maar wanneer men er het waterpeil drastisch verlaagd, zijn er niet enkel ecologische gevolgen, maar ontstaan er ook nieuwe en zware problemen voor de landbouw. Een te droge polder biedt veel minder potenties voor de grasteelt en voor de andere gewassen die er geteeld worden. Bij een te laag waterpeil duikt ook het gevaar van verzilting op. De landbouw is willens nillens genoodzaakt om rekening te houden met de natuurlijke beperkingen in een gebied. In een polder is dat nog meer dan elders aangewezen.

Het uitwerken van bijkomende beschermingsmaatregelen hoeft geen ramp te zijn voor de landbouwers in de polders. In bijvoorbeeld Nederland worden reeds vele jaren duizenden ha poldergebied in samenwerking met de landbouwers beheerd (via beheersovereenkomsten). In deze gebieden zijn nog eens honderden ha polder aangekocht als natuurreservaat. Wat daar mogelijk is, is ook in ons land mogelijk.

foto: J.Verbanck

BESLUIT

De poldergebieden verdienen dringend bijkomende beschermingsmaatregelen. De verder oprukkende verstedelijking, de industrie en de steeds intensiever wordende landbouw bedreigen onze poldergebieden in die mate dat het beleid wel een antwoord moet formuleren.

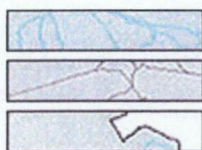
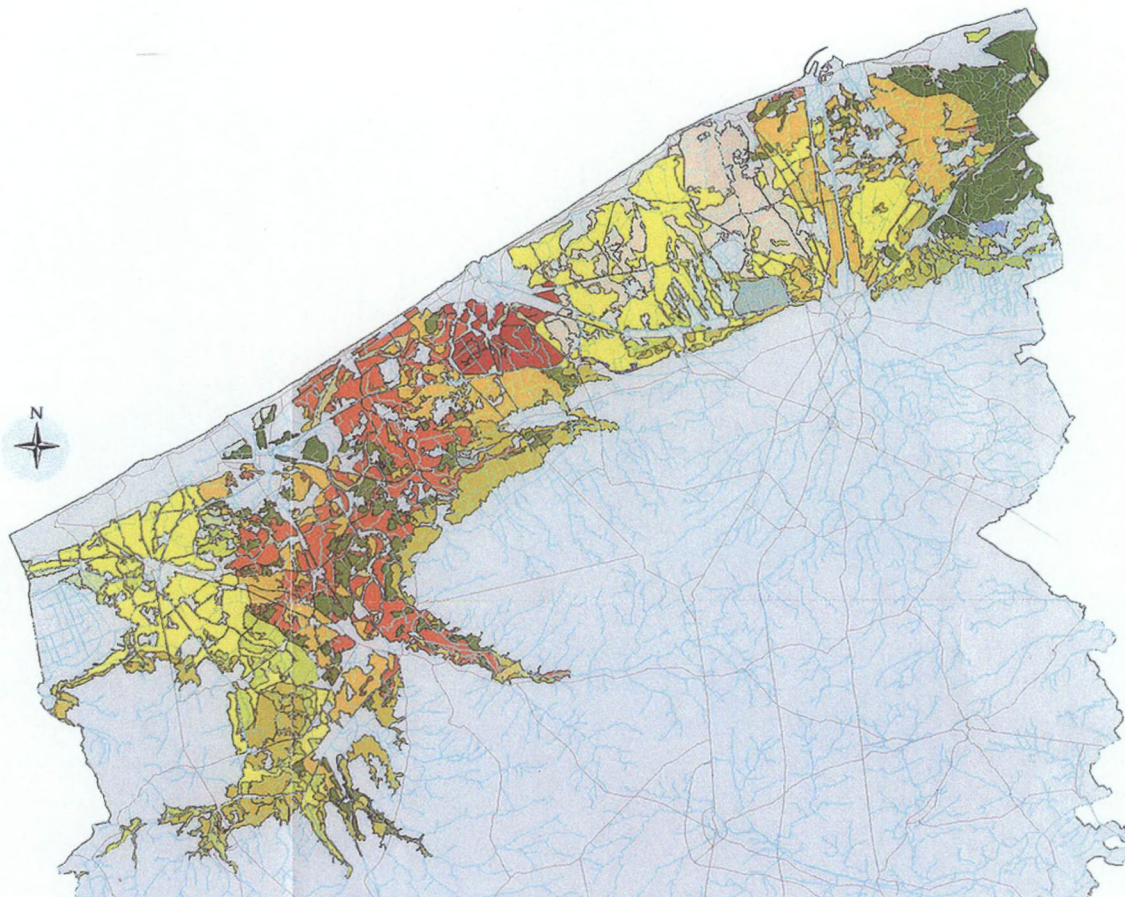
Maar de bescherming van de polders gaat om veel meer dan het behoud van een waardevol landschap en van flora en fauna. De laaggelegen poldergebieden vormen tijdens periodes van hevige regenval in veel gevallen ook de (kwetsbare) garantie voor de veiligheid van mensen en goederen. Het is dan ook aangeraden om de polders uiterst omzichtig te behandelen.

WANT WIE DE POLDER AANTAST, ZOU WEL EENS HET DAK OP ZIJN/HAAR HOOFD KUNNEN KRIJGEN.

Jacky Maes, André Van Nieuwkerke & Peter Bossu
januari 2004

Verdere informatie:
Jacky Maes: 0498|88.50.01
André Van Nieuwkerke: 0486|14.74.54.

Waterlopen

Wegennet

Provincie Westvlaanderen

OUDLANDPOLDER

- Kreekruggronden (polder)
- Poelgronden (polder)
- Overdekte wadengronden (polder)
- Oude kleiplaatgronden
- Overdekt-Pleistocene gronden (polder)
- Overdekt-Pleistocene gronden met storende laag (polder)
- Randgronden

MIDDELLANDPOLDEER

- Overdekte kreekruggronden (polder)
- Overdekte poelgronden (polder)
- Dekkleigronden (polder)
- Geulgronden (polder)
- Overdekt-Pleistocene gronden (polder)
- Overdekt-Pleistocene gronden met storende laag (polder)

NIEUWLANDPOLDER

- Schorggronden (polder)
- Strandruggronden
- Kreekwalgronden (polder)
- Lichte gronden met storende laag (polder)

DE MEETKERKSE MOEREN

- Gronden van de Lage Moere

HISTORISCH POLDERLANDSCHAP (Oostende)

- Kleiplaatgronden (polder)
- Geulgronden (polder)

PARELS IN DE WEIDEN

Het weidegebied van Lampernisse

Midden in de Westhoek, op een paar kilometer van de IJzervallei, ligt het meer dan 1.000 ha grote komgrondengebied van Lampernisse. Dit weidegebied vormt samen met de IJzervallei één van de grootste, aaneengesloten open ruimten die Vlaanderen nog rest. Het gebied is doorweven met tientallen grachten en sloten. De wijidheid en de waterrijkdom (en goede waterkwaliteit) zorgen voor een diversiteit aan planten- en diersoorten. De soortenrijkdom van het weidegebied komt in de buurt van het aanbod in de alom geroemde en drievuldig beschermde (gewestplan, E.U.-Vogelrichtlijngebied en Ramsar-gebied) IJzervallei. Een ander belangrijk kenmerk van het weidegebied is de aanwezigheid van ruim 60 archeologische sites. Lampernisse is daarmee een van de belangrijkste laatmiddeleeuwse archeologische 'openluchtarchieven' van Noordwest-Europa.

Een geologisch kluwen

Geologisch gezien heeft dit landschap een bijzondere evolutie doorgemaakt. De polders zoals we ze nu kennen zijn immers het resultaat van een minstens 10.000 jaar lange evolutie. Overstromingen, veengroei, duinvorming, aanslibbing en vernatting zijn steeds terugkerende bodemvormende fenomenen. Voor het huidige uitzicht van het weidegebied is vooral de laatste fase van dit geologisch proces van belang.

De zee slaat weer toe...

Bij het begin van onze tijdrekening lag hier een verdrongen veengebied, doorsneden door geulen en kreken en slechts in drogere periodes makkelijk toegankelijk. Net ten westen van Lampernisse kronkelde de oude loop van de IJzer (die ter hoogte van de Fintele de huidige IJzervallei vervoegde). Vanaf het eind van de 3^e eeuw zorgden stormvloed en overstromingen voor een belangrijke aantasting van de duinengordel en kwam een grote watermassa de kustvlakte bedreigen. Bij die overstromingen werden in het veengebied nieuwe kreken geslagen. Langs deze kreken kon het zeewater de hele kustvlakte tot de hoogtelijn van + 5 m onder water zetten. Tegelijk met de overstroming begon de aanslibbing: in de kreken werd door het snel stromend water zand afgezet. De verminderende zeeactiviteit, de vorming van een nieuwe duinengordel, de opvulling van de kreken en het opslibbende veenpakket op de veengebieden zorgde ervoor dat de kustvlakte vanaf de 8^e

eeuw voor kolonisatie in aanmerking kwam. De bedijking van de nog actieve kreken en de organisatie van de ontwatering was hierbij de eerste opdracht. Oorspronkelijk kwam deze aangeslibde zone, die geleidelijk ontzoutte, enkel voor beweiding in aanmerking. In 857 komt Lampernisse trouwens voor het eerst voor in de historische bronnen, als 'Lampanessa': vochtige weide voor schapen. Er is op dat moment wel nog helemaal geen sprake van een dorpskern. De eerste vermelding van de kerk of parochie duikt pas in 1128 op.

De veranderingen in de landbouw

Door ontwatering en door het gewicht van de klei kromp het kleipakket, waardoor de klei-opveengebieden of 'poelgronden' iets lager kwamen te liggen dan de met zand gevulde kreken. Geleidelijk kwam er ook diversificatie in het grondgebruik. De poelgronden bleven als weide in gebruik, de voormalige kreken werden als akker in cultuur gebracht. In het begin van de 11^e eeuw werd het gekoloniseerde gebied opnieuw bedreigd door overstromingen vanuit het IJzerestuarium (de IJzerbedding had zich ondertussen oostelijker geherprofileerd). De aanleg van de Oude Zeedijk moest het gebied hiervan vrijwaren.

Een archeologisch openluchtmuseum

De uitgestrekte poelgronden rond Lampernisse zijn van oudsher als weiden in gebruik geweest. Ongetwijfeld waren er van bij het begin van de ontginning landbouwuutbatingen gevestigd. Op het eind van de 13^e en 14^e eeuw werd het net van hoeven aanzienlijk dichter en werden er heel wat kleine en middelgrote veehouderijbedrijven ingeplant. De groeiende bevolking van de steden zorgde in die tijd voor een almaar groter wordende vraag naar landbouwproducten, zodat ook marginale gronden intensiever werden uitgebaat. Het structuurkenmerk bij uitstek van deze hoeven was de omgrachting van wooneiland, een bewijs van de onafhankelijkheid en de vrijheid van de boer.

Door de economische crisis die Vlaanderen op het eind van de 14^e eeuw trof, gingen echter tal van bedrijfjes op natte en andere landbouweconomische gronden ten onder. Op de marginale komgronden was dat niet anders. De restanten (wooneilanden en dichtgeslibde grachten) van deze verdwenen boerderijen liggen dik uitgezaaid in het komgrondegebied. In totaal liggen zo'n 53 sites in het weidecomplex.

Op de dichtgeslibde kreken werden vaak wegen aangelegd, wat meteen het slingerende verloop van de wegen en het lintvormige, bochtige karakter van de bewoning in het huidige Lampernisse verklaart.

Grachten vol natuur

De weiden van Lampernisse hebben een onregelmatige vorm en variëren sterk in grootte. Ze worden begrensd door kronkelende grachten die we mogen beschouwen als uitgediepte afwateringsgeultjes die voor de komst van de prikkeldraad als veekering fungeerden. Ze variëren van diepe vaarten met steile oevers tot kleine grachtjes met brede, drassige randen. De spontane, natuurlijke plantengroei van de weiden is haast volledig teruggedrongen tot de

waterlopen. De watervegetaties zijn hier –in vergelijking met veel andere plaatsen in de West-Vlaamse polders- door de afwisseling en de soortenrijkdom wel nog zeer aantrekkelijk.

Als drijvende waterplanten vinden we Klein kroos en Bultkroos, terwijl Kroosvaren in het najaar hele grachten rood kan kleuren. In veel ondiepe sloten en veedrinkputten zijn in mei de heel opvallende, witbloeiende waterranonkels en het veel minder opvallende Stomphoekig sterrenkroos aanwezig. De prachtige Zwanebloem, Watertorkruid en Grote waterweegbree staan in de grachten van Lampernisse nog algemeen te pronken. Pijlkruid en Waterviolier zijn er daarentegen zeer zeldzaam. In de overgangszone tussen water en land zijn Pijptorkruid, Slanke witte waterkers en Groot moerasscherm algemeen, net als Kleine veldkers en Fluitenkruid op de wegbermen. In het weidegebied werden tussen 1985 en 1996 een aantal planteninventarisaties uitgevoerd, wat resulteerde in een lijst van 240 waargenomen hogere plantensoorten.

In samenhang met de goede waterkwaliteit en de weelderige plantengroei is het dierenleven in en rond het water eveneens rijk en verscheiden. Amfibieën, waterinsecten en vissen komen er zowel in aantal als in soorten veelvuldig voor. Er is spijtig genoeg nog nooit een volledige inventarisatie georganiseerd (zie verder). De inventarisaties die wel grondig gebeurden zijn wel indicatief voor de natuurwaarden van het weidegebied.

Een onderzoek naar de zoetwaterfauna in de IJzervallei en de aangrenzende gebieden (licentiaatverhandeling van Bart Vlaminck uit 1982) wees uit dat het weidegebied met 78 soorten kevers de rijkste zone van het onderzoeksgebied was.

De jarenlange vogelwaarnemingen van Marc Becuwe (een man die baanbrekend en historische werk verrichtte, maar daar m.i. te weinig erkenning voor kreeg) tonen aan dat het open en uitgestrekte landschap van Lampernisse een grote aantrekkingskracht uitoefent op vogels. In 2000 waren er onder meer volgende kenmerkende broedvogels aanwezig: Wilde eend, Zomertaling, Slobeend, Torenavalk, Patrijs, Kwartel, Waterhoen, Meerkoet, Scholekster, Kievit, Grutto, Holenduif, Houtduif, Turkse Tortel, Koekoek, Kerkuil, Steenuil, Veldleeuwerik, Boerenzwaluw, Huiszwaluw, Graspieper, Gele kwikstaart, Witte kwikstaart, Blauwborst, Rietzanger, Bosrietzanger, Kleine karekiet, Grasmus, Ringmus, Kneu, Rietgors, Grauwe gors, ... Onder meer Smient, Blauwe kiekendief, Goudplevier, Watersnip, Poelsnip, Wulp, Regenwulp, Witgatje en Velduil zijn er regelmatige overwintelaars. Voor het broedseizoen van 2001 gaf de Vlaams Landmaatschappij (VLM) opdracht om een volledige vogelinventarisatie op te maken. De gegevens daarvan zullen gebruikt worden voor het verder uitwerken van beheers- en herstelmaatregelen voor het weidecomplex.

De bescherming van de weiden: een thriller!

Eind 1993 tekende toenmalig minister van Monumenten en Landschappen, Johan Sauwens, de rangschikking van het weidegebied van Lampernisse. Velen haalden opgelucht adem: eindelijk kreeg het komgrondengebied wat het toekwam. Het herstel kon van start gaan en de plannen voor de doortrekking van de A19 Ieper-Veurne (het gewestplan racé loopt dwars door de IJzervallei en door het komgrondengebied) kon definitief opgeborgen worden. Althans, dat dacht men toen...

Eerst was er fel protest vanuit landbouwmiddens, maar als snel bleek dat de landbouw perfect in harmonie kon leven met de rangschikking van het gebied. Zeven jaren was er geen enkel

protest, geen enkele actie of brief tegen de rangschikking. Tot in september 2000 de Raad van State (na een klacht van 7 jaar terug) de bescherming vernietigde. Onmiddellijk na de uitspraak kondigde toenmalig minister Sauwens aan dat hij alles in het werk ging stellen om (rekening houdend met de opmerkingen van de Raad van State) het gebied opnieuw te beschermen. Een paar maanden later werden de komgronden effectief opnieuw beschermd, maar dat kon niet verhelpen dat een aantal historische weilanden ondertussen 'gescheurd' (omgeploegd) werden.

Voor de rangschikking van 1993 was het weidegebied op het gewestplan enkel ingekleurd als 'agrarisch gebied met landschappelijke waarde'. Toch wel eigenaardig als men weet wat de soortenrijkdom van het komgrondengebied is en een schrijnend voorbeeld van het jarenlange gebrekkige beleid rond de waardevolle poldergebieden.

Een nieuwe toekomst

Na jaren niks kreeg het komgrondengebied van Lampernisse begin de jaren tachtig eindelijk de aandacht dat het als waardevol landschap en uniek 'openluchtmuseum' verdiende. De Vlaamse Landmaatschappij werkte de jongste jaren een concreet natuurontwikkelingsplan voor het weidegebied uit. Door het nemen van een reeks maatregelen en uitvoeren van ingrepen, moet het echte herstel van start kunnen gaan. Er is opnieuw toekomst voor 'Lampanessa'. Als de beleidsmakers die pleiten voor de doortrekking van de A19 Ieper-Veurne nu ook eens gaan inzien dat deze doortrekking een ramp voor de Westhoek en het einde van het unieke van zowel het weidegebied als voor de IJzervallei betekent, dan kunnen we ook echt gerust en genietend door de schitterende weiden van Lampernisse stappen.

Peter Bossu

Bibliografie

Frank De Moor (2000), het landschap staat op zijn rechten, KNACK, 2 februari.

Marc Dewilde en Peter Bossu (1993), waar cultuurhistorie en natuur elkaar ontmoeten – het weidegebied van Lampernisse, NATUURreservaten, 15° jaargang, april, nr. 2, blz. 4-7.

Peter Bossu (2001), het recht van de polder – naar een betere bescherming van de poldergebieden, LEEFMILIEU, jaargang 23, november – december, blz. 164 – 168.

Lampernissekrant, Peter Bossu en Marc Dewilde (1993), het weidegebied van Lampernisse – een kennismaking, 4 blz. , Natuureservaten vzw en Instituut voor het Archeologisch Patrimonium.

De Waleweiden en de andere poldergebieden tussen Diksmuide en Middelkerke

In gans Vlaanderen (en een stuk daarbuiten) zijn natuurgebieden als de IJzerbroeken en het weidegebied van Lampernisse (zie 'parels in de weiden' in Rond Den Beverinck, jg 1-4, pag. 3-8), bekende en gewaardeerde landschappen. Daarnaast bezitten we in onze regio ook een aantal kleinere, maar evenzeer waardevolle natuurgebieden zoals de Vicionia-Kleiputten in Stuivekenskerke (zie 'de moeilijke geboorte van het reservaat in Stuivekenskerke' in Rond Den Beverinck, jg. II-1, pag.11-14) en uitgestrekte poldergebieden. In die polders liggen ook (nog) een reeks waardevolle kernen. De 'Waleweiden' vormen een van deze mooie en al bij al nog rijke poldergebieden. In deze bijdrage zetten we dit minder bekend stukje polder in de kijker. We beperken ons hierbij niet tot de kern van de Waleweiden zelf, maar nemen de omliggende polders (grosso modo tussen Diksmuide en Mannekensvere) mee in onze beschrijving (zie kaartje).

RIJK EN NAT

Poldergebieden behoren tot de waardevolste en best bewaarde open ruimtes van Vlaanderen. Door de combinatie van gebruik als hooi- en weiland en de hoge natuurlijke waterstand, zijn de polders doorgaans ook op natuurvlak van groot belang. Hoe waardevol de polders ook zijn, de bescherming ervan laat nog veel te wensen over. Er is nood aan een betere bescherming van de poldergebieden.

De polder is volgens de definitie een bedijkt gebied met een kunstmatige waterbeheersing die lager ligt dan het hoogste peil van de nabijgelegen zee of de aan het tij onderworpen rivier en toch hoger dan het laagste waterpeil. De polders zijn dan ook van karakter erg waterrijk en doorweven met een netwerk van grachten en kanaaltjes. Naast de benaming 'polder' worden in sommige streken ook wel andere benamingen gebruikt. Men spreekt soms van 'moeren', 'broeken', 'dijkages', 'meerschen', en 'waterschappen'.

De polders vormen één van de meest waardevolle open ruimtes van ons land. De bewoning en het aantal wegen zijn er doorgaans erg beperkt. Deze (hoofdzakelijk) weidegebieden zijn ook op ecologisch vlak van groot belang. Ze fungeren als broed-, overwinterings- en doortrekgebied voor vele duizenden weidevogels en steltlopers. In een aantal poldergebieden (Damme, de Uitkerkse polder, de IJzervallei, ...) overwinteren 's winters vele duizenden ganzen. Naast de vogelrijkdom herbergen de polders een schat aan zeldzame en/of kwetsbare (zilte) plantensoorten en moeras- en oeverplanten, amfibieën, insecten en vissoorten.

Van vallei naar polder

Tussen de Fintele (Lo-Reninge) en Diksmuide is de IJzer voor het overgrote deel recht (-getrokken). Aan de rechterkant van de rivier liggen de IJzerbroeken die in de winterperiode heel vaak fungeren als winterbed van de IJzer. Omdat de broeken kunnen onder water lopen, blijft de bewoning in de omliggende dorpen en in o.m. Diksmuide gespaard.

In tegenstelling tot de rechtlijnigheid van de IJzer tussen Fintele en Diksmuide, vertoont de rivierbedding stroomafwaarts van de Boterstad een meanderend patroon. Vanaf Diksmuide is geen sprake meer van een vallei en van broeken, maar van een laagland van polders. Doorheen de eeuwen zocht de IJzer zich hier een weg naar zee. Een rivier of zelfs een beek verplaatst zich van nature heel geleidelijk. Zo lag in de Romeinse tijd de IJzer meer westwaarts. Volgens geografen gaf de IJzer toen ook aansluiting op een kreek die Veurne met de zee verbond. De huidige IJzermonding (een paar jaar terug werd hier een ambitieus natuurherstelproject uitgewerkt: Het Actieplan Zeehond) te Nieuwpoort werd pas later tijdens de Duinkerke II-transgressie (5^e eeuw) gevormd. In de daaropvolgende regressiefase heeft de loop van de IJzer zich geleidelijk in oostelijke richting verlegd waarbij brede bochten ontstonden (voor uitgebreide info over de IJzer in wording raadpleeg 'beeld van een stroom: De IJzer).

Om overstromingen te voorkomen werden de IJzer tussen Diksmuide en Nieuwpoort bedijkt (periode 12de-13de eeuw)). Aan de meanders werd in deze zone weinig geraakt. Zo bewaarde de IJzer ten noorden van Diksmuide haar natuurlijke stroomprofiel, terwijl ze zuidwaarts eerder de kenmerken van een gekanaliseerde waterloop vertoont. Dit opmerkelijke profielverschil tussen de boven- en benedenloop is van op de IJzertoren erg goed zichtbaar.

Ligging en historiek van de Waleweiden

Dit poldergebied is een dikke 800 ha groot en ligt slechts 2,5 tot max. 4 m boven zeeniveau. De begrenzingen zijn:

- ten noorden, de weg van Schoorbakke naar Schore en verder naar Leke
- ten oosten, de weg van Leke naar Keiem.
- ten zuiden, de weg van Keiem naar de IJzer
- ten westen, de IJzer zelf en Stuivekenskerke

Voor de 13de eeuw vormden onze polders een slikken- en schorregebied of een getijdengebied waar de zee met al haar invloeden heerste. Alleen de Oudlandpolders ten westen van de Oude Zeedijk, van Oostduinkerke tot de Knokkebrug (IJzer), aangelegd rond 1050, vormen een uitzondering. Door de bedijking en de bouw van sluizen werd de mens geleidelijk meester over de zee-invloeden in onze regio vanaf de 13de eeuw, tot Nieuwpoort en verder. Zo ontstonden de Middellandpolders waartoe ook de Waleweiden behoren. Ook in de Spaanse Tijd, vooral begin 17de eeuw (denk maar aan de drooglegging van de Moeren door Wenzel Cobergher in 1624) en in de Oostenrijkse Tijd (2de helft 18de eeuw) werden nog vele bedijkingen en droogleggingen gerealiseerd. De reden hiervoor was de grote bevolkingstoename die ook voor een grote ontbossing zorgde in Vlaanderen. Hoe dan ook bleef het Walegebied waterrijk en afhankelijk van de grillen van de moeder natuur, bezaaid met diepe depressies die vaak vol water stonden. Het woord "wale" heeft dus dezelfde betekenis als "broek", "meers", "moere", ... Het gebied is door de lage ligging en het vele water daarom een open en grotendeels bomenloos gebied dat zeer dun bewoond is. Het is er heerlijk om te wandelen en ons netvlies wordt er verwend door schitterende vergezichten.

Jammer genoeg heeft de ruilverkaveling van 1982 (toen nog een eenzijdig instrument) alle voetwegels opgedoekt en lopen de nieuwe en verharde wegen haast allemaal dood in de vlakte. Zo is er van de Zijdelingstraat geen enkele verbinding meer voor wandelaar naar de Duivelswalestraat. Iedereen moet een erg lange omweg maken langs Schore. Hier wacht dus een belangrijke taak voor het Diksmuidse stadsbestuur om met weinig kosten een kort graspaadje aan te leggen. Sedert een aantal jaren houdt de Vlaamse Landmaatschappij gelukkig wel rekening met zo'n belangen van een gebied. Kijk maar naar Lampernisse en Pervijze.

De nieuwe wegen in de Wale kregen wél mooie namen: Kievitstraat, Waterhoenstraat, Blauwe reigerstraat, Lisbloemstraat, ... De afwatering gebeurt grotendeels langs het Groot en het Klein Walegeleed. Spijtig dat er de jongste jaren veel weiden omgezet werden in maïsakkers (na drainage). Daardoor is het grasareaal voor onze weidevogels steeds kleiner geworden. Waterrijke gebieden hebben in het verleden bij onze voorouders heel wat schrikgevoelens opgewekt. Men koppelde er heel vaak verhalen aan vast vol angst en dood. Het had allemaal te maken met de duivel, de nekker of de mare. De namen "Duiwelswale", "Mareput" en "Nekkerput" ontstonden aldus. Romans als "De Moerduivels" van Fred Germonprez (1952) en "La mare au Diable" van George Sand (1846) vonden hun oorsprong in deze volksfobieën. Twee hoeves in de Waleweiden hebben een ver verleden en liggen met hun akkers op een wat hogere Kreekruig (met zand in de ondergrond). Het zijn "De Zijdelinkstede" en "De Duiwelswale" (respectievelijk nr. 10 en nr. 14 in de Zijdelingstraat). Deze Duiwelswale ligt diep inwaarts (wel 400 m). De hoeve heeft in de noordgevel een zwarte plaat met een zwarte duivel. Hier wordt een mens overmeesterd door een immens gevoel van ruimte. Van kort voor deze hoeve vertrok er vroeger een wegeltje langs een bosje naar een paar hoeves, heel dicht bij Schore. Dit pad zou men gedeeltelijk moeten heraanleggen als smal graspad naar de Duiwelswalestraat. Ga er zeker eens wandelen of fietsen, je zal herboren en met een fris hoofd terug thuiskomen.

Geschonden schoonheid

De polders zijn als het ware een dambord van weiden en akkers. Weiland domineert nog wel, maar akkerbouw neemt toe. De graslanden vindt men vooral op de lager gelegen percelen. Men treft er doorgaans een klei-op-veenbodem ("poelgronden") aan. De akkers liggen iets hoger en droger en hebben een klei-op-zandbodem ("kreekruggen"). Eeuwenlang heeft de landbouwer zich nauwgezet aan dit microreliëf gehouden, de schaalvergroting en de intensivering in de landbouw zijn toch al een hele reeks rijke poldergebieden verloren gegaan of is de landschappelijke en ecologische waarde ervan sterk gedaald. Deze ontwikkeling is spijtig genoeg niet anders verlopen voor de polders tussen Diksmuide en Nieuwpoort. Vroeger vormde het poldercomplex in en nabij de Waleweiden een homogeen gras- en hooilandgebied. De ruilverkaveling (periode...) bracht echter ook hier schade toe aan natuur en landschap. De waterhuishouding werd (vanuit landbouwoogpunt) aanzienlijk verbeterd. Nu vormt het gebied een lappendeken van weiden en akkers.

Ook al is de natuurwaarde hier niet meer wat ze was, het poldercomplex van de Waleweiden bezit nog een reeks natuurtroeven. Naast de klassieke Paardebloem en Madeliefje treft men en o.m. Wilde Margriet, Rolklaver, Smalle weegbree, Kamilles, Koekoeksbloem, Pinksterbloem, Smeerwortel, Kattenstaart, Moerasspirea, Teunisbloem, Sleutelbloem, Ereprijs, Klein hoefblad, ... aan. Wat zoogdieren betreft hebben we er naast Haas en Konijn, ook de Egel, Wezel, Bunzing en Hermelijn gezien. Een paar jaar terug vonden we er ook een dode Steenmarter.

Avifauna Waleweiden (gegevens Koen Devos, bioloog, Instituut voor Natuurbehoud, Vlaanderen).

Wintergasten

Bij gebrek aan open water en ondergelopen weilanden is het aantal pleisterende watervogels beperkt. In de wat bredere sloten komen geregeld enkele tientallen Wilde Eenden en Wintertalingen voor. Occasioneel kun je er een klein groepje Kolganzen of Kleine Rietganzen of enkele Kleine Zwanen aantreffen. Vooral in het voorjaar zijn kleine groepjes Bergeenden niet ongewoon. De groep van de steltlopers is beter vertegenwoordigd. De belangrijkste soort is de Wulp met aantallen die oplopen tot meer dan 300 en soms zelfs 400 exemplaren. Dit is 5 tot 10 % van de volledige Vlaamse winterpopulatie. Daarnaast zijn in het gebied regelmatig gemengde groepen van Kievit (tot ruim 1000 ex.) en Goudplevier (tot bijna 400 ex.) aanwezig. Regelmatig worden in de winterperiode jagende Blauwe Kiekendieven en Buizerden aangetroffen.

Broedvogels

In het gebied komen verschillende weidevogelsoorten voor zoals blijkt uit recente inventarisaties in 2001 en 2002. De Kievit heeft zich vlot aangepast aan de omzetting van heel wat graslanden naar akkers. In totaal broeden er ongeveer 175 paren. Ook de Grutto is een traditionele en jaarlijkse broedvogel met iets meer dan 10 paren (in de overblijvende nattere weidecomplexen). In zeer natte voorjaren zoals in 2001 komen sporadisch meer kritische soorten zoals Tureluur en Kluut tot broeden.

Er werden amper 3 paren Slobeenden geteld in nochtans natte voorjaren. De Zomertaling was vroeger (voor de ruilverkaveling) een traditionele broedvogel maar is al geruime tijd helemaal verdwenen. Ook Veldleeuwerik (hooguit 20-tal paren) en Graspieper (minder dan 10 paren) doen het niet echt goed (zoals in de rest van Vlaanderen). In de rietkraagjes komen her en der soorten als Blauwborst, Rietzanger en Rietgors voor. In totaal komen in het gebied 8 soorten voor die op de nieuwe Vlaamse Rode Lijst van de broedvogels staan.

Resultaten inventarisatie 2001-2002

(gegevens Peter Sys, verzameld in kader van de Vlaamse broedvogelatlas)

Centrale gedeelte (*grosso modo* tussen baan Tervaetebrug-Keiem en baan Schorebakkebrug-Schore)

Bergeend: 1 paar
Slobeend: 1 paar
Kievit: 130 paar
Grutto: 4 paar
Tureluur: 1 paar
Patrijs: 2 paar
Zomertortel: 3 paar
Veldleeuwerik: ca. 15 paar
Graspieper: 7 paar
Blauwborst: 9 paar
Rietzanger: 10 paar
Rietgors: 8 paar

Noordwestelijk gedeelte (tussen baan Schorebakkebrug-Schore en Mannekensvere)

Slobeend: 2 paar
Kievit: 45 paar
Grutto: 8 paar
Tureluur: 1 paar
Kluut: 1 paar
Scholekster: 2 paar
Bruine Kiekendief: 1 paar
Patrijs: 3 paar
Zomertortel: 3 paar
Veldleeuwerik: 7 paar
Graspieper: 1 paar
Blauwborst: 2 paar
Rietzanger: 9 paar
Rietgors: 2 paar

De IJzerweg door de polders

Onlosmakelijk verbonden met de geschiedenis van Wereldoorlog I is ook het sluizencomplex De Ganzenpoot in Nieuwpoort en de oude spoorlijn Nieuwpoort-Diksmuide, die dwars doorheen de IJzerpolders loopt. Aangelegd rond 1855 vormde deze zate de westelijke grens van de onderwaterzetting van de Eerste Wereldoorlog.

In 1974 werd de spoorlijn buiten gebruik gesteld. De sporen werden opgebroken en de berm kreeg, op initiatief van het Provinciebestuur West-Vlaanderen, een nieuwe bestemming als wandel- en fietspad. De spoorbedding is vandaag uitgegroeid tot een waardevol biotoop met karakteristieke planten als o.m. Pastinaak, Koningskaars, Kandelaartje, Vlasleeuwebek, Knoopkruid, Zeepkruid, Boerenwormkruid, Vroegling, Morgenster, Duizendblad, Margriet, Wilde peen, Berenklauw, Honingklaver (wit, geel en blauw), Brem, Echte sleutelbloem en veel Klaprozen. De voormalige spoorlijn vormt wellicht de meest aangewezen fietsas om het IJzerpolderlandschap te verkennen. Zoals het spoorlijnen eigen is, dwarst ook dit traject het landschap heel rechtlijnig en los van alle drukke wegen. De bedding is een ideale plaats om tijdens het wandelen of fietsen tal van kleine zangvogels (Putters, Groenlingen, Gele en Witte kwikstaarten, ...), Patrijzen, Kwartels, Torenavalken en tal van andere vogels te zien. Met wat geluk kan de aandachtige fietser of wandelaar ook reutelende Hazen, een Hermelijn of Wezel observeren.

In Stuivekenskerke ligt het prachtige natuureservaat van de Viconia-kleiputten. Dit reservaat is eigendom en in beheer van het Vlaams Gewest en werd de jongste jaren dankzij het Landinrichtingsproject van de Vlaamse Landmaatschappij aanzienlijk uitgebreid. De lijst van de vogelsoorten die in de kleiputten voorkomen is echt indrukwekkend. Zeldzame broedvogels van het riet als Bruine kiekendief, Waterral, Rietzanger en Blauwborst komen er samen met tal van algemenere soorten jaarlijks tot broeden. Stuivekenskerke is ook erg belangrijk als een van de overwinteringsgebieden voor trekvogels in de Westhoek. In de trekperiodes en 's winters komen heel wat vreemde vogels naar het reservaat afgezakt. Het reservaat in de polders trekt vanzelfsprekend grote aantallen watervogels aan: Smieten, Kuifeenden, Wintertalingen, Pijlstaarten, Krooneenden, Tafeleenden, Nonnetjes, Aalscholvers, Futen, Dodaars ... Van de roofvogels komen Buizerd, Sperwer, Torenvalk en Bruine- en Blauwe kiekendief regelmatig op voedseljacht in en rond het reservaat. De jongste jaren komen ook spectaculaire roofvogels als Slechtvalk en Visarend er langs.

Toekomst voor de polders

De voorbije jaren werden er in de regio een indrukwekkend aantal toeristisch-recreatieve initiatieven genomen. Alleen al in Diksmuide zijn een hele reeks prachtige wandel- en fietspaden uitgebouwd. De oude spoorlijn Diksmuide-Nieuwpoort werd een druk bereden toeristische fietsas en ook op het vlak van natuurherstel werden o.m. rond De IJzer en in Stuivekenskerke baanbrekende projecten gerealiseerd. Toeristen en recreanten komen naar de streek omwille van de herinneringen aan de Eerste Wereldoorlog, de mooie natuur, de prachtige landschappen en polderdorpjes. Toerisme en recreatie zijn in de Westhoek uitgegroeid tot een belangrijke economische factor. Natuur en landschap zijn zonder twijfel belangrijke dragers van dit belangrijk economisch gebeuren en het is dan ook erg belangrijk om gebieden als het poldercomplex van de Waleweiden te behouden voor de toekomst en waar mogelijk initiatieven te nemen om de ecologische en landschappelijke waarden ter herstellen. De streek en de streekbewoners kunnen er enkel maar beter van worden.

Peter Bossu en Michel Maeckelbergh

Bibliografie:

De kustpolders, in Mening, over duurzaam- en kwetsbaarheid van de Westhoek tot de verdwenen Dodo, Peter Bossu, Uitgeverij Meander (2003).

De polders tussen Diksmuide en Nieuwpoort, in Focus op Groen West-Vlaanderen, Marc Becuwe, West-Vlaamse Vereniging voor de Vrije Tijd (1994).

Biotoopstudie over "De Waleweiden", Marc Depoorter, 1989 voor CVN en De Blankaart.

Rijke Polders, De Waleweiden, Michel Maeckelbergh en Peter Bossu in Rond Den Beverinck, heemkundig tijdschrift, 4jg – nr. 4, 2004.

Archief natuureservaat De Blankaart : persknipsels, studies en rapporten Vlaamse Landmaatschappij e.d.

Ondertitels foto's

Foto 1 :Tussen Diksmuide en Nieuwpoort slingert de IJzer zich in bochten door het polderlandschap. Dankzij de inspanningen van het Vlaams Gewest werd de jongste jaren terug gekozen voor riet en andere beplating als oeverversterking. Het beton is er eindelijk verbannen (Foto pb).

Foto2: de Kleiputten van Stuivekenskerke, een parel langs de IJzer (foto pb).

Foto 3: De Visarend is meermaals per jaar een doortrekkende gast in de Kleiputten van Stuivekenskerke (foto BVNF)

Doelstellingen

Bij het uitwerken van bijkomende beschermings- en ontwikkelingsmaatregelen voor de kustpolders zijn volgende doelstellingen en knelpunten essentieel:

- Een betere bescherming van de (resterende) natuurwaarden in de polders moet voorop staan. Gezien het internationaal belang van een aantal poldergebieden moet de overheid komen tot een betere bescherming van de natuur en het natuurlijk milieu van de kustpolders.
- De vergunningsplicht vegetatiewijziging ('natuurvergunningsplicht') moet van toepassing worden voor alle weilanden gelegen in het poldergebied.
- Een beperkte aangepaste bemesting dient ingevoerd voor weilanden met natuurwaarden die gelegen zijn in het poldergebied.
- De polders moeten rechtstreeks opneembaar zijn in het Vlaams Ecologisch Netwerk (VEN) en ook natuurinrichting moet mogelijk zijn in de polders.
- Beheersovereenkomsten moeten ook mogelijk zijn in de polders, doch buiten de reservaten. De uitbreidingsperimeter en het recht van voorkoop moeten mogelijk zijn in poldergebieden. De aankoop van de waardevolle gronden is immers ook voor de polders de beste garantie voor het behoud ervan.
- De mogelijkheid om voor de polders natuurrichtplannen op te stellen moet opgenomen worden. De meeste, zoniet alle, kustpoldergebieden hebben nood aan natuurherstel en aan mogelijkheden voor natuurontwikkeling.
- Het uitwerken van concrete maatregelen voor het terugdringen van het pesticidgebruik, onder meer via beheersovereenkomsten.
- Het instellen van jachtvrije rustzones voor overwinterend waterwild. De jacht met vuurwapens (schoten) zorgt voor een enorme verstoring van eenden, ganzen en steltlopers. Ook al wordt er niet op die diersoorten gejaagd (bv. in het geval van sommige eendensoorten en van ganzen), telkens er in het gebied geschoten wordt, worden de vogels opgejaagd.

Data uitstappen polders

Damme

Zondag 16 sept. 2001 - Zaterdag 24 november 2001
Afspraak 10u00 Markt Damme

Lampernisse

Zondag 22 jul. 2001 - 23 sept. 2001 - 18 nov. 2001
Afspraak 14u00 Dorpsplein Lampernisse

Zwaanhoek

Zaterdag 8 dec. 2001 - Zondag 20 jan. 2002 & 10 feb. 2002
Afspraak 09u00 Zandvoordebrug Oudenburg

Hazegraspolders

Zondag 26 aug. 2001 - Zaterdag 27 okt. 2001
Afspraak 14u00 Oosthoekplein Knokke-Zoute
Zondag 13 jan. 2002
Afspraak 14u00 Parking Oude Grenspost
(tussen België & Nederland)

Uitkerkse polders

Zondag 8 jul. 2001 & 16 dec. 2001
Afspraak 09u00 Bezoekerscentrum Blankenberge
Zondag 9 sept. 2001
Afspraak 14u00 Bezoekerscentrum Blankenberge

IJzervallei

Zaterdag 6 okt. 2001
Afspraak 14u00 Isera-boot Merkem-Houthulst.
In het spoor van de otter.
Zaterdag 22 dec. 2001 - Zondag 24 feb. 2002
Afspraak 16u00 Isera-boot Merkem-Houthulst.
Zij komen uit het Noorden.

Praktisch

Kostprijs: 100 F. Voor de IJzervallei is de prijs afhankelijk van het gebruikte materiaal (fluisterboot, zonnefiets,...).
Aangepaste wandelkledij en verrekijker zijn wenselijk.
Voor info en inschrijving: CSC-WestVlaanderen, P. Kenedypark 2, 8500 Kortrijk, 056/21.16.80, e-mail: csc.westvlaanderen@freeweb.be of peter.bossu@minfin.fed.be

Voor een
betere bescherming
van de
kustpolders

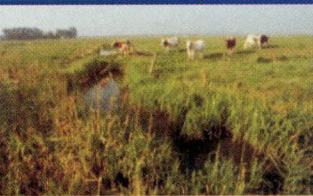

De relatie met de landbouw

De landbouw is willens nillens genoodzaakt om rekening te houden met de natuurlijke beperkingen in een gebied. In een polder is dat nog meer dan elders aangevoelen.

Het uitwerken van bijkomende beschermingsmaatregelen hoeft geen ramp te zijn voor de landbouwers in de polders. Het zullen dezelfde koeien zijn die op dezelfde weiden blijven grazen. In bijvoorbeeld Nederland worden reeds vele jaren duizenden ha poldergebied in samenwerking met de landbouwers beheerd (via beheersovereenkomsten). In deze gebieden zijn nog eens honderden ha polder aangekocht als natuureservaat. Wat daar mogelijk is, is ook in ons land mogelijk.

Besluit

De kustpolders verdienen dringend bijkomende beschermingsmaatregelen. Maar de bescherming van de polders gaat om veel meer dan het behoud van een waardevol landschap en van flora en fauna. De laaggelegen poldergebieden vormen tijdens periodes van hevige regenval in veel gevallen ook de (kwetsbare) garantie voor de veiligheid van mensen en goederen. Het is dan ook aangeraden om de polders uiterst voorzichtig te behandelen. Want wie de polder aantast, zou wel eens het dak op zijn/haar hoofd kunnen krijgen.

De SP werkte in maart 2001 een concreet "Kustpolder-decreet" uit. Dit decreet zou de basis moeten leggen voor een betere bescherming van de polders en zo de toekomst van natuur, landbouw, toerisme en recreatie in deze mooie en waardevolle gebieden veilig stellen.

Legende

- Waterlopen
- Wegennet
- Provincie Westvlaanderen

Oudlandpolder

- Kreekruiggronden (polder)
- Poelgronden (polder)
- Overdekte wadengronden (polder)
- Oude kleiplaatgronden
- Overdekt-Pleistocene gronden (polder)
- Overdekt-Pleistocene gronden met storende laag (polder)
- Randgronden (polder)

Middellandpolder

- Overdekte kreekruiggronden (polder)
- Overdekte poelgronden (polder)
- Dekkleigronden (polder)
- Geulgronden (polder)
- Overdekt-Pleistocene gronden (polder)
- Overdekt-Pleistocene gronden met storende laag (polder)

Nieuwlandpolder

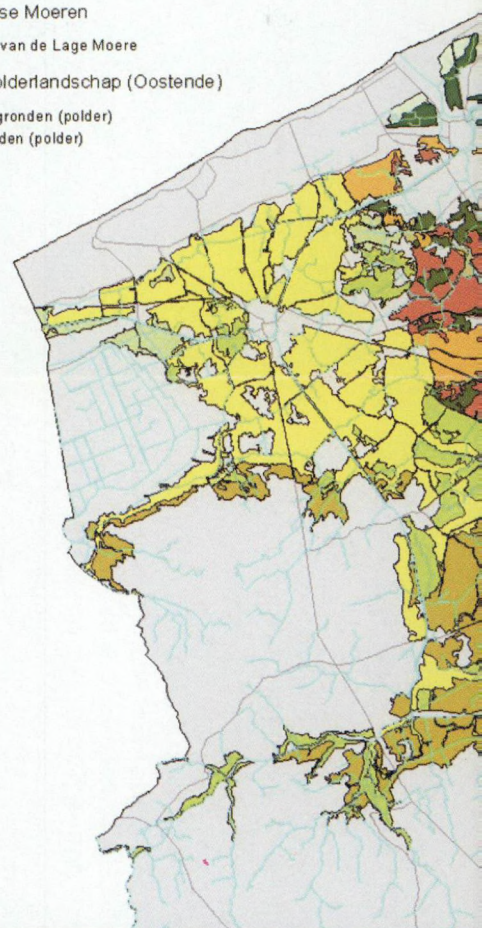
- Schorgronden (polder)
- Strandruiggronden
- Kreekwalgronden (polder)
- Lichte gronden met storende laag (polder)

De Meetkerkse Moeren

- Gronden van de Lage Moere

Historisch Polderlandschap (Oostende)

- Kleiplaatgronden (polder)
- Geulgronden (polder)

Polders in West-Vlaanderen

VLM - OC Gis Vlaanderen

In het kader van het SP-project voor een betere bescherming van de kustpolders werkte de CSC een informatiecampagne uit. Meer informatie over de kustpolders, de nood aan bescherming en de activiteiten van de CSC hierrond in deze folder.

Poldergebieden behoren tot de waardevolste en best bewaarde open ruimtes van Vlaanderen. Door de combinatie van gebruik als hooi- en weiland en de hoge natuurlijke waterstand, zijn de polders doorgaans ook op natuurvlak van groot belang. Hoe waardevol de polders ook zijn, de bescherming ervan laat nog veel te wensen over. Er is nood aan een betere bescherming van de kustpolders en de huidige wetgeving biedt onvoldoende garanties daarvoor.

Rijk en nat

De polder is volgens definitie een bedijkt gebied met een kunstmatige waterbeheersing dat lager ligt dan het hoogste peil van de nabijgelegen zee of de aan het tij onderworpen rivier en toch hoger dan het laagste waterpeil. De polders zijn dan ook van karakter erg waterrijk en doorweven door een netwerk van grachten en kanaaltjes.

De kustpolders vormen één van de meest waardevolle open ruimtes van ons land. De bewoning en het aantal wegen zijn er doorgaans erg beperkt. Deze (hoofdzakelijk) weidegebieden zijn ook op ecologisch vlak van groot belang. Ze fungeren als broed-, overwinterings- en doortrekgebied voor vele duizenden weidevogels

en steltlopers. In een aantal poldergebieden (Damme, de Uitkerkse polder, de IJzervallei,...) overwinteren 's winters vele duizenden ganzen. Naast de vogelrijkdom herbergen de polders een schat aan zeldzame en/of kwetsbare (zilte) plantensoorten, moeras- en oeverplanten, amfibieën, insecten en vissoorten.

Maar de kustpolders zijn niet alleen belangrijk voor de natuur. Als het hinterland van de kust vormen de polderlandschappen en de (vaak) nog mooie polderdorpen en aantrekkelijke fiets- en wandelroutes een belangrijk aantrekkingspunt voor toeristen en recreanten.

Nood aan bescherming

Maar zoals de duinen tien jaar terug dreigden te verdwijnen, zo worden nu ook de waardevolle kustpolders op tal van vlakken bedreigd. Onder meer verdroging, het rechtekken van beken en grachten, het opvullen van depressies, het vullen van veedrinkpoelen en de geregeld te hoge bemestingsdruk knagen aan de natuurwaarden en de landschappelijke waarde van onze polders.

In het verleden (onder meer bij de opmaak van de gewestplannen en de aanduiding van de natuurgebieden) werd er veel te weinig rekening gehouden met de kustpolders.

De bestaande wetgeving is duidelijk onvoldoende om de kustpolders op een duurzame manier te beschermen en herstel en ontwikkeling van de natuurwaarden toe te laten.

Wat mogelijk was voor de duinen moet ook mogelijk zijn voor de polders!

Naar analogie van het Duinendecreet van 14 juli 1993 is er nood aan een beleidsinstrument dat, beter dan de gewestplannen en concreter dan het decreet op het natuurbehoud, de polders beschermt.

De achteruitgang van de natuurwaarden in de kustpoldergebieden is daar een bewijs van, maar ook het juridisch-politiek getouwtrek rond het weidegebied van Lampernisse en de dreiging om de A19-autostrade dwars door het gebied te trekken, de ophogings- en afgravingswerken in de Zeebrugse achterhaven en de moeilijke bescherming van de polderweiden in de regio Oostende-Middenkust zijn feiten die de roep naar een bijkomende bescherming van de polders bevestigen.

VLAAMS PARLEMENT

Zitting 2000-2001

20 maart 2001

VOORSTEL VAN DECREET

**– van de heren Jacky Maes, André Van Nieuwkerke en Jan Loones en mevrouw Veerle Declercq –
houdende wijziging van het decreet van 21 oktober 1997 inzake het natuurbehoud en het natuurlijk
milieu en van het decreet van 23 januari 1991 inzake de bescherming van het leefmilieu tegen de
verontreiniging door meststoffen wat betreft de bescherming van de kustpolders**

TOELICHTING

DAMES EN HEREN.

1. Inleiding

Dit voorstel van decreet (ook het kustpolderdecreet genoemd) heeft de volgende doelstellingen :

a) Een betere bescherming van de (resterende) natuurwaarden in de kustpolders via het behoud, het herstel en de ontwikkeling van de natuur en het natuurlijk milieu

De polder is volgens de definitie in de Van Dale : "een bedijkt gebied met een kunstmatige waterbeheersing dat lager ligt dan het hoogste peil van de nabijgelegen zee of van de aan tij onderworpen rivier, maar dat hoger ligt dan het laagste waterpeil". In de kustpolders wordt het waterpeil beheerst door een net van grachten en kanaaltjes die in verbinding staan met een reeks van waterbouwkundige inrichtingen, "kunstwerken" in het vakjargon : sluizen, kleppen, bemalingssystemen en dergelijke.

Er kan niet ontkend worden dat het de hoogste tijd is om de kustpolders in Vlaanderen een betere bescherming te geven.

De kustpolders vormen samen een van de meest waardevolle open ruimtes in Vlaanderen. Deze "weidegebieden" zijn ook ecologisch van groot belang. Ze zijn vooral belangrijk als broed-, overwinterings- en doortrekgebied voor vele duizenden weidevogels en steltlopers. Daarnaast herbergen de poldergebieden een aantal zeldzame en/of bedreigde plantensoorten, amfibieën en vissoorten.

Maar zoals de duinen tien jaar terug dreigden te worden opgeslorpt, zo worden nu ook de waardevolle kustpolders op tal van gebieden bedreigd. Verdroging, het rechte trekken van beken en grachten, het opvullen van depressies, de geregeld te hoge bemestingsdruk knagen onder meer aan de natuurwaarden en de landschappelijke waarde van onze kustpolders. Met dit alles neemt de beleevingswaarde van dit landschap af.

Ten slotte mag niet vergeten worden dat de kustpolders een lange en boeiende ontstaansgeschiedenis hebben, waardoor ook de cultuurhistorische en geomorfologische waarden extra redenen zijn die een bescherming van de kustpolders rechtvaardigen.

De polders hebben, als het natuurlijke hinterland van de kust, ook een groot toeristisch-recreatief belang (familie-uitstappen, bezoeken aan polderdorpen, wandel- en fietstochten, natuurbeleving en dergelijke). De aantasting van de ecologische en landschappelijke waarden vormt daarom ook een bedreiging voor de aantrekkingskracht en voor de beleevingswaarde van de kustpolders. Door het belang van de toeristische sector in West-Vlaanderen, heeft een aantasting van de kwaliteit in de kustpolders ook een economische weerslag.

b) Een samenhangend beleid voor een betere bescherming van de natuur en het natuurlijk milieu in de kustpolders, rekening houdend met het internationale belang van een aantal kustpolders, de verwevenheid tussen de polders en de speciale beschermingszones en eerdere bezwaren van de Europese Commissie

In het verleden (onder andere bij de opmaak van de gewestplannen en de aanwijzing van de natuur- en reservaatgebieden) werd er te weinig rekening gehouden met de landschappelijke en ecologische waarden van de kustpolders.

In alle andere EU-lidstaten met poldergebieden werden al lang duurzame beschermingsmaatregelen genomen. Het is de hoogste tijd om dit hiaat in de Vlaamse natuurbehoudswetgeving door maatregelen weg te werken.

Door het internationale belang van een aantal kustpolders en de verwevenheid tussen de kustpolders en de speciale beschermingszones, moet een eerste antwoord worden geboden op de bezwaren die de Europese Commissie verwoordt heeft in haar ingebrekestelling van 1 januari 1999 (onvolledige omzetting van RL 92/43/EG (Habitat-RL), zaak 98/2226) en het met redenen omkleed advies van 10 februari 2000 wegens de niet-nakoming van de verplichtingen uit hoofde van de Habitatrichtlijn. Dit voorstel van decreet beoogt op dit punt enkel een minimale invulling die samenhangt met en noodzakelijk is voor een betere bescherming van de natuur en het natuurlijke milieu in de kustpolders.

Deze doelstellingen worden gerealiseerd door wijzigingen aan het decreet Natuurbehoud en een wijziging van het decreet van 23 januari 1991 inzake de bescherming van het leefmilieu tegen de verontreiniging door meststoffen (het "Mestdecreet").

Er zou kunnen geargumenteed worden dat een betere bescherming van de kustpolders niet nodig

is, indien het Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen en het decreet Natuurbehoud volledig worden uitgevoerd en er tegelijkertijd voor een goede handhaving wordt gezorgd. De realisatie van de oppervlakte doelstellingen van 125.000 ha VEN en 150.000 ha natuurverwevingsgebied kan in theorie en zeker in de praktijk echter slechts een gedeeltelijke oplossing bieden voor de bescherming van de kustpolders omdat :

- a) die kustpolders die aangewezen zijn als zuiver agrarisch gebied zelfs niet kunnen worden aangewezen als natuurverwevingsgebied ;
- b) slechts een gedeelte van de kustpolders zal worden opgenomen binnen het VEN, enerzijds omdat de geëigende bestemming volgens de plannen van aanleg of de ruimtelijke uitvoeringsplannen niet aan de orde is of in de toekomst zal zijn, omdat een opname binnen het VEN betekent dat de hoofdfunctie natuur er zal moeten worden gerealiseerd ;
- c) het quotum van 150.000 ha natuurverwevingsgebied voor heel Vlaanderen onvoldoende zal zijn om daarin grote delen van de kustpolders op te nemen.

De enige oplossing blijft om op basis van algemene maatregelen inzake het natuurbehoud en de inzet van bepaalde instrumenten, telkens op basis van het decreet Natuurbehoud, de kustpolders een betere bescherming te geven.

In dit decreet worden een aantal verkorte namen en afkortingen gebruikt. Die worden hier toegevoegd :

- decreet Natuurbehoud of decreet : het decreet van 21 oktober 1997 betreffende het natuurbehoud en het natuurlijk milieu ;
- decreet Ruimtelijke Ordening : het decreet van 18 mei 1999 houdende de organisatie van de ruimtelijke ordening ;
- Besluit : het besluit van de Vlaamse regering van 23 juli 1998 tot vaststelling van nadere regels ter uitvoering van het decreet van 21 oktober 1997 betreffende het natuurbehoud en het natuurlijk milieu ;
- Vogelrichtlijn : Richtlijn 79/409/EEG van de Raad van 2 april 1979 inzake het behoud van de vogelstand ;

- Habitatrichtlijn : Richtlijn 92/43/EEG van de Raad van 21 mei 1992 inzake de instandhouding van de natuurlijke habitats en de wilde flora en fauna ;
- habitatrichtlijngebied : gebied aangewezen met toepassing van artikel 4 van de Habitatrichtlijn ;
- vogelrichtlijngebied : gebied aangewezen met toepassing van artikel 4 van de Vogelrichtlijn ;
- speciale beschermingszones : het geheel van de perimeter van de vogelrichtlijn- en habitatrichtlijngebieden of ook het “Natura-2000”-netwerk op het grondgebied van het Vlaamse Gewest ;
- het “Natura 2000”- besluit : het voorontwerp van besluit van de Vlaamse regering van 4 juli 2000 houdende de aanwijzing en instandhouding van speciale beschermingszones met toepassing van de Vogelrichtlijn en de Habitatrichtlijn ;
- Ramsargebied : de watergebieden van internationale betekenis, aangewezen bij koninklijk besluit van 27 september 1984 en bij besluit van de Vlaamse regering van 27 mei 1987 volgens het verdrag van Ramsar 1971, goedgekeurd bij wet van 22 februari 1979 ;
- VEN : Vlaams Ecologisch Netwerk ;
- GEN : Grote Eenheid Natuur ;
- GENO : Grote Eenheid Natuur in Ontwikkeling ;
- IVON : Integraal Verwevings- en Ondersteunend Netwerk ;
- advies van de MINA-Raad : het advies van 8 juni 2000 over de implementatie van de Europese Vogelrichtlijn en Habitatrichtlijn ;
- advies van de SERV : het advies van de SERV van 14 juni 2000 over het ontwerp van besluit houdende de aanwijzing en instandhouding van speciale beschermingszones in toepassing van de Vogelrichtlijn en de Habitatrichtlijn van 14 juni 2000 ;
- met redenen omkleed advies : het met redenen omklede advies van de Europese Commissie van 10 februari 2000 ;
- leidraad van artikel 6 : het document van de Europese Commissie – DG Milieu met als titel :

“Beheer van “Natura-2000”-gebieden. De bepalingen van artikel 6 van de Habitatrichtlijn (Richtlijn 92/43/EEG)”.

2. Artikelsgewijze toelichting

Artikel 1

Dit artikel behoeft geen commentaar.

Artikel 2

Dit artikel geeft, door de invoering van de definitie 30°, een oplossing voor de bezwaren van het met redenen omkleed advies waarin onder meer wordt gesteld dat de definitie van “speciale beschermingszone” niet als zodanig in het Belgische recht is ingevoerd.

De invoering van deze definitie in het decreet Natuurbehoud is om verschillende redenen noodzakelijk. Om een verwijzing naar kaarten of een besluit te voorkomen, is geopteerd voor een algemeen geformuleerde definitie.

Belangrijk is dat de definitie van speciale beschermingszone beperkt is tot de gebieden die aangewezen zijn door de Vlaamse regering met toepassing van de Vogelrichtlijn en de Habitatrichtlijn. De gebieden die voorgesteld zijn door de Vlaamse regering als vogelrichtlijn- of habitatrichtlijngebied vallen hier dus niet onder. De Habitatrichtlijn en de leidraad voor artikel 6 zijn op dit punt duidelijk :

- de bepalingen van artikel 6, eerste lid, van de Habitatrichtlijn gelden pas voor die gebieden die aangewezen zijn door de Lid-Staat, na de erkenning door de Commissie als gebied van communautair belang ;
- de bepalingen van artikel 6, tweede, derde en vierde lid, zijn van toepassing op een gebied vanaf het moment van de definitieve vaststelling door de Commissie van de lijst van de gebieden van communautair belang.

Omdat de aanwijzing door de Vlaamse regering van habitat- en vogelrichtlijngebieden plaatsvindt op basis van een eenvoudige beslissing van de Vlaamse regering en deze beslissing niet gepubliceerd wordt, terwijl de voorgestelde habitat- en vogelrichtlijngebieden niet onderworpen zijn geweest

aan een openbaar onderzoek, lijkt het niet wenselijk om de definitie van speciale beschermingszones ook de voorgestelde habitatrichtlijngebieden en vogelrichtlijngebieden te laten bevatten.

Bovendien voert dit artikel de definitie van kustpolders in. Er is geopteerd voor een definitie die direct bruikbaar is zonder extra afbakening. Een mogelijke optie was om naar analogie van het duinendecreet van 14 juli 1993 houdende maatregelen tot bescherming van de kustduinen, de kustpolders op basis van een aantal criteria en volgens een bepaalde procedure op kaart aan te wijzen. Voor deze omslachtige procedure is, om verschillende redenen niet gekozen (langdurig en moeilijk proces, niet direct toepasbaar, ingewikkelde procedure, versnelling van ongewenste evoluties). De voorgestelde definitie bestaat uit twee criteria waaraan gelijktijdig moet worden voldaan.

De kustpolders zijn die gebieden en percelen die op de Bodemkaart van België aangewezen zijn als behorende tot de kustpolderstreek en tot het historisch polderlandschap en die tegelijkertijd een bestemming hebben die onder de noemer van landelijk gebied of militair domein valt. Belangrijk is dat de bodemkarteringseenheden op de Bodemkaart van België op schaal 1 :20.000 zijn ingetekend en derhalve zeer zorgvuldig en gedetailleerd zijn afgebakend, waardoor ze direct bruikbaar zijn.

Het eerste criterium van de definitie heeft dus betrekking op de gebieden en percelen die aangewezen zijn met (onder meer) één van de volgende bodemkarteringseenheden :

- kreekruggronden ;
- poelgronden ;
- oude kleiplaatgronden ;
- overdekte pleistocene gronden ;
- overdekte pleistocene gronden met storende laag op geringe diepte ;
- overdekte kreekruggronden ;
- overdekte kreekruggronden met storende laag op geringe diepte ;
- dekkleigronden ;
- overdekte poelgronden ;
- overdekte poelgronden met storende laag op geringe diepte ;
- overdekte oude kleiplaatgronden ;
- overdekte oude kleiplaatgronden met storende laag op geringe diepte ;

- kreekruggronden in het Middelland ;
- geulgronden ;
- gronden van de lage Moere ;
- schorgronden ;
- zware schorgronden ;
- zeer zware schorgronden ;
- kreekwalgronden ;
- kleiplaatgronden.

Het tweede criterium betreft de geschikte bestemming. Die moet ofwel behoren tot de brede groep van groengebieden, bosgebieden en agrarische gebieden, ofwel moet ze militair domein of zone voor openbaar nut zijn.

Artikel 3

Dit artikel is nodig om gedeeltelijk een aantal belangrijke bezwaren van het met redenen omkleed advies volledig te kunnen invullen en zo volledig te kunnen voldoen aan artikel 6, eerste en tweede lid, van de Habitatrictlijn (onder meer de realisatie van de geëigende instandhoudingsmaatregelen). De belangrijkste bezwaren zijn :

- het decreet Natuurbehoud verplicht er in geen enkel artikel toe dat natuurrichtplannen, beheersplannen, noch de bepalingen van de artikelen 25, 26, 28, 32 tot 35, 45 en 47 beantwoorden aan de “ecologische vereisten” ;
- artikel 13, § 1 en § 2, van het decreet Natuurbehoud zijn niet voldoende om artikel 6, derde lid, van de Habitatrictlijn te implementeren.

Er zijn naaste enkele tekstuele vereenvoudigingen, drie belangrijke wijzigingen ten opzichte van de huidige tekst :

- de toevoeging dat de maatregelen bepaald in artikel 13, § 2 en § 3, erfdienstbaarheden kunnen opleggen die in absolute zin bestemmingsvoorschriften kunnen hinderen ;
- de schrapping van “in zoverre grasland binnen deze perimeter als habitat is opgenomen” op het einde van het (oorspronkelijke) tweede lid ;
- de schrapping van het (oorspronkelijke) derde lid.

Deze wijzigingen aan artikel 9 bieden ook een oplossing voor het punt 7.1 van het advies van de SERV : artikel 9 van het decreet bevat een aantal beperkingen waardoor een aantal verbodsbepalingen van het “Natura-2000”- besluit niet echt conform zijn. Door deze wijzigingen is het mogelijk om :

- a) alle historisch permanente graslanden binnen de perimeters van speciale beschermingszones te beschermen ;
- b) beperkingen op te leggen aan activiteiten om de nodige maatregelen, zoals bedoeld in artikel 13, § 3, en van de instandhoudingsmaatregelen bedoeld in artikel 13, § 2, te kunnen uitvoeren of te realiseren. Deze wijziging verleent dus een decretale basis om, ongeacht de bestemming op het gewestplan, de administratieve overheid (niet enkel de Vlaamse regering) de bevoegdheid te geven om beperkingen op te kunnen leggen, waardoor de benodigde instandhoudingsmaatregelen en maatregelen, bedoeld in artikel 13, § 2 en § 3, kunnen worden genomen.

Wegens het internationale belang van bepaalde kustpolders is in de eerste plaats alleen gekozen om de benodigde actieve bescherming via algemene maatregelen (die in absolute zin werken of handelingen kunnen verbieden die overeenstemmen met de plannen van aanleg of ruimtelijke uitvoeringsplannen) mogelijk te maken binnen de perimeter van de speciale beschermingszones.

In wezen blijft dus bij de invulling van de algemene maatregelen van Hoofdstuk IV – algemene maatregelen ter bevordering van het natuurbehoud – van het decreet Natuurbehoud voor de bescherming van de kustpolders andere dan de speciale beschermingszones, het respect voor het gewestplan, meer bepaald de bestemming agrarisch gebied en landschappelijk waardevol agrarisch gebied, overeind. Er wordt verondersteld dat de mogelijkheden van de maatregelen bedoeld in het gewijzigde artikel 13, § 2 en § 3, de mogelijkheden om het historisch permanente grasland te beschermen binnen de perimeters van de internationaal belangrijke gebieden (vogelrichtlijn-, habitatrictlijn- en Ramsargebieden) en binnen de brede reeks van groengebieden en valleigebieden, onder meer via het ingrijpen op de landbouwbedrijfsvoering, en de mogelijkheden om extra instrumenten in te zetten (recht van voorkoop, natuurinrichting, beheersovereenkomsten, nultbemesting, natuurrichtplannen) voldoende zijn om de natuur en het natuurlijk milieu in de kustpolders, vooral de voor natuurbehoud belangrijke, op een actieve en doelgerichte

manier te behouden, te herstellen of te ontwikkelen.

Artikel 4

Artikel 4 is een belangrijk artikel. Daarom is de commentaar uitgebreid. We geven telkens een algemene en een specifieke commentaar bij elke paragraaf.

1) *De relatie met artikel 2, derde lid, van de Habitatrichtlijn*

Het is evident dat de uitvoering van § 2 en § 3 van dit artikel rekening moet houden met de bepaling van artikel 2, derde lid, van de Habitatrichtlijn: "in de op grond van deze richtlijn genomen maatregelen wordt rekening gehouden met de vereisten op economisch, sociaal en cultureel gebied, en met de regionale en lokale bijzonderheden" en met de overweging dat het behoud van de in artikel 2, eerste lid, beoogde biodiversiteit in bepaalde gevallen de instandhouding en ook de aanmoediging van menselijke activiteiten kan vereisen. Maar gelet op de doelstelling van het decreet Natuurbehoud, is het niet nodig om deze bepaling van artikel 2, derde lid, rechtstreeks over te nemen in het decreet Natuurbehoud. Bij de uitvoering van § 2 en § 3 van artikel 13 (van het gewijzigd decreet Natuurbehoud) moeten de uitgewerkte bepalingen rekening houden met artikel 2, derde lid, van de Habitatrichtlijn. Het is dus niet nodig om dat decreetaal vast te leggen.

2.a) *Commentaar bij artikel 13, § 2*

De cruciale § 2 beoogt de omzetting van enkele bezwaren verwoord in het met redenen omkleed advies: de facto de onvolledige omzetting van artikel 6, eerste lid, van de Habitatrichtlijn, vooral met betrekking tot de instandhoudingsmaatregelen die beantwoorden aan de ecologische vereisten.

De tweede zin van deze paragraaf is van belang als decretale basis voor het vaststellen van regels inzake de afweging en prioriteitenstelling in verband met de instandhoudingsdoelstellingen en de hieraan verbonden instandhoudingsmaatregelen (zie ook leidraad van artikel 6).

2.b) *De bijlagen*

Voor alle duidelijkheid: Bijlage I is de aangepaste bijlage I van de Habitatrichtlijn, meer bepaald een verkorte versie voor de soorten die in Vlaanderen voorkwamen, voorkomen en potentieel ooit kunnen voorkomen. Het is niet nodig om de volledige lijsten over te nemen. Bijlage II is de aangepaste bijlage II van de Habitatrichtlijn. Bijlage III is de aangepaste (verkorte) bijlage IV van de Habitatrichtlijn. Bijlagen II en III overlappen elkaar gedeeltelijk en kunnen worden samengevoegd. Bijlage IV is de aangepaste (verkorte) bijlage I van de Vogelrichtlijn. Dit betekent dus dat er (3 of) 4 bijlagen worden toegevoegd aan het decreet Natuurbehoud.

De mogelijkheid om via een besluit bijlagen bij een decreet aan te passen, lijkt op het eerste gezicht eigenaardig. Men zou kunnen verwijzen naar de bijlagen I en II van de Habitatrichtlijn en bijlage I van de Vogelrichtlijn, en vervolgens bepalen dat de Vlaamse regering op basis van die bijlagen de lijsten kan vaststellen van de natuurlijke habitats en soorten die in het Vlaamse Gewest voorkomen of kunnen voorkomen. Deze oplossing betekent dat men nog in een uitvoeringsbesluit lijsten moet vaststellen en dat de bepaling de facto een indirect karakter krijgt. Vermits het ook niet de gewoonte is om in decreten te verwijzen naar de bijlagen bij een besluit, is uiteindelijk voor de voorgestelde oplossing gekozen. Deze oplossing heeft ook als voordeel dat in andere wetgevingen een kortere bepaling mogelijk is. Men moet enkel verwijzen naar één of meerdere bijlagen bij het decreet Natuurbehoud. De bepaling dat de Vlaamse regering met een besluit deze bijlagen kan aanpassen, noopt niet noodzakelijk tot een decretale wijziging in het geval dat er eventueel wijzigingen nodig zijn (onder meer tengevolge van wijzigingen aan de lijst door de Europese Commissie of de Raad van Europa).

2.c) *Begrippen "instandhoudingsmaatregelen" en "ecologische vereisten"*

Voor de interpretatie van het begrip "instandhoudingsmaatregelen" en het begrip "ecologische vereisten" wordt verwezen naar de leidraad van artikel 6 van de Habitatrichtlijn. In de Vlaamse situatie zijn de instandhoudingsmaatregelen zoals bedoeld in artikel 13, § 2, een combinatie van minstens twee of meer van de volgende instrumenten/middelen:

– gebods- en verbodsbepalingen vastgelegd in het decreet Natuurbehoud en de uitvoeringsbesluiten ervan;

– de inzet van instrumenten zoals het recht van voorkoop en de natuurinrichting, zoals geregeld in het decreet Natuurbehoud :

– de prioritaire aankoop of subsidiëring van de aankoop van natuur- en bosterreinen in de speciale beschermingszones ;

– de gerichte inzet van beheersovereenkomsten voor de landbouw, meestal als tijdelijk, voor een klein deel als permanent instrument voor de instandhouding, het herstel of de ontwikkeling van bepaalde halfnatuurlijke habitats (met een duidelijke resultaatsverbintenis) :

– de inzet van beheersovereenkomsten met boseigenaars of bosbeheerders met het oog op de instandhouding, het herstel of de ontwikkeling van bepaalde habitats ;

– het opstellen en het uitvoeren van natuurrichtplannen zoals bepaald in het decreet Natuurbehoud, in de zin van “passende beheersplannen”, bedoeld in artikel 6, eerste lid, van de Habitatrichtlijn ;

– de erkenning van natuurreservaten en de aanwijzing van Vlaamse natuurreservaten ;

– de aanwijzing van bosreservaten ;

– het opstellen en uitvoeren van beheersplannen op basis van het decreet Natuurbehoud, het Bosdecreet en het Landschapsdecreet ;

– het plannen en uitvoeren van natuurgericht beheer in samenwerkingsovereenkomsten tussen het Vlaamse Gewest en andere overheden (zoals provinciale en/of gemeentelijke milieuconvenants) ;

– bepaalde bestuursrechtelijke of op een overeenkomst berustende maatregelen tussen het Vlaamse Gewest of de Europese Commissie, en bepaalde instanties werkzaam of verantwoordelijk voor bepaalde gebieden, zoals de zeehavengebieden in Vlaanderen. Deze maatregelen omvatten goed afgelijnde taakstellingen op basis van nauwkeurig vastgelegde instandhoudingsdoelstellingen, middelen en maatregelen inzake het bereiken van een bepaalde resultaatsverbintenis voor een bepaalde beschermingszone of een deelgebied ervan.

In elk geval moeten de nodige instandhoudingsmaatregelen invulling geven aan de verplichting om een bepaald resultaat te behalen. In die zin moet ook dit artikel 13, § 2, begrepen worden.

3) *Commentaar bij § 3*

De cruciale § 3 beoogt de omzetting van enkele bezwaren, verwoord in het met redenen omkleed advies – de facto de onvolledige omzetting van artikel 6, tweede lid, van de Habitatrichtlijn. Voor de interpretatie van “te vermijden”, “een significant effect zouden kunnen hebben”, “kwaliteitsverslechtering”, “staat van instandhouding”, “gunstige staat van instandhouding”, “betekenisvolle verstoring” wordt verwezen naar de leidraad van artikel 6 van die richtlijn.

Wel heel belangrijk is, dat diezelfde leidraad het volgende stelt over artikel 6, tweede lid :

- "a) de werkingssfeer van dit lid is ruimer dan die van de leden 3 en 4 van artikel 6 van de Habitatrichtlijn, die uitsluitend betrekking hebben op plannen en projecten waarvoor een vergunning is vereist. Dit lid is eveneens van toepassing op de uitoefening van activiteiten waarvoor niet noodzakelijk een voorafgaande toestemming is vereist, zoals landbouw of visserij ;
- b) dit lid is in de speciale beschermingszones permanent van toepassing ;
- c) de maatregelen betreffen uitsluitend de soorten en habitats die voorkomen "in de speciale beschermingszones". Anderzijds kan het noodzakelijk zijn, maatregelen ten uitvoer te leggen buiten de speciale beschermingszones, namelijk indien processen die zich buiten de speciale beschermingszones afspelen, van invloed zijn op de soorten en habitats binnen de speciale beschermingszones. Het artikel zegt namelijk niet dat de maatregelen in de speciale beschermingszones moeten worden getroffen, maar dat effecten in de speciale beschermingszones moeten worden vermeden.

Belangrijk zijn verder dat :

- a) in § 3 a), de woorden “elke verslechtering” zijn opgenomen : elke verslechtering van de natuurkwaliteit en het natuurlijke milieu van elke habitat moet met andere woorden vermeden worden ;
- b) het de administratieve overheid is, zoals gedefinieerd in artikel 2, 22°, van het decreet Natuurbehoud, dus niet enkel de Vlaamse regering, die deze maatregelen moet treffen.

In plaats van de uitdrukking “verslechtering van de kwaliteit van habitats” uit de Habitatrichtlijn te ge-

bruiken, is hier geopteerd om het verband te leggen met bestaande definities uit het decreet Natuurbehoud, namelijk “natuurkwaliteit” en “natuurlijk milieu”. Belangrijk is er op te wijzen dat het begrip “natuurkwaliteit” niet enkel betrekking heeft op kwaliteit als dusdanig maar ook op “kwantiteit” en dus een oppervlakte-aspect omvat.

4) Commentaar bij § 4

Dit is vrijwel de letterlijke overneming van het huidige artikel 13, § 2, van het decreet Natuurbehoud. Het is logisch dat onder “maatregelen” ook de “instandhoudingsmaatregelen” vallen.

5) Commentaar bij § 5

§ 5 is vrijwel de letterlijke overneming van het huidige artikel 13, § 3, van het decreet Natuurbehoud. Enkel de verwijzing naar de nieuwe § 2 en § 3 wordt toegevoegd.

6) Commentaar bij § 6 en § 7

§ 6 en § 7 beogen onder meer om de natuurvergunningsplicht (dit is eigenlijk de vergunningsplicht ter uitvoering van het huidige artikel 13, § 3, van het decreet Natuurbehoud) voor de kustpolders decretaal in te voeren. Het artikel neemt zowel artikel 9 als artikel 11 van het Besluit volledig over en vult anderzijds de bestaande regeling aan :

- de natuurvergunningsplicht voor kleine landschapselementen of de vegetatie ervan wordt uitgebreid met de zuivere agrarische gebieden ;
- de natuurvergunningsplicht voor de vegetatie wordt uitgebreid tot de volledige perimeter van de 23 vogelrichtlijngebieden.

Artikel 9 van het Besluit regelt de natuurvergunningsplicht voor het wijzigen van de vegetatie. Artikel 11 van het Besluit regelt de natuurvergunningsplicht voor de wijziging van kleine landschapselementen.

Deze toevoegingen beogen decretaal een minimale lijst van gebieden te geven waar een vergunningsplicht (de facto de natuurvergunningsplicht) van toepassing is voor de wijziging van vegetatie en voor de wijziging van kleine landschapselementen en de vegetatie ervan. Dit is een uitvoering van de beslissing van de Vlaamse regering van 18 februari 2000 : “De Vlaamse regering beslist de Vlaamse minister bevoegd voor het natuurbehoud te gelasten

een ontwerp van decreet tot wijziging van het decreet van 21 oktober 1997 betreffende het natuurbehoud en het natuurlijk milieu, voor te leggen aan de Vlaamse regering. Dit ontwerp van decreet heeft tot doel om de schrapping van de vergunningsplicht voor het wijzigen van kleine landschapselementen, zoals voorzien in artikel 99 van het decreet van 18 mei 1999 houdende de organisatie van de ruimtelijke ordening, op te vangen door het decretaal verankeren van de vergunningsplicht voor het wijzigen van de vegetatie en van kleine landschapselementen. Hierbij dient de bestaande natuurvergunningsplicht minstens uitgebreid te worden tot agrarische gebieden in het geval van de wijziging van kleine landschapselementen en tot de volledige perimeter van de gebieden afgebakend volgens of in uitvoering van internationale verdragen, overeenkomsten of richtlijnen, in het geval van de wijziging van de vegetatie.”.

De zinsnede “onverminderd de bepalingen van § 5” geeft aan dat de Vlaamse regering nog in andere gebieden, voor andere en/of voor dezelfde activiteit een vergunningsregeling kan laten gelden. De gebieden waar een vergunning of verbod voor de wijziging van de vegetatie of van de vegetatie van kleine landschapselementen aan de orde is of kan zijn, kan via een uitvoeringsbesluit aangevuld worden.

De verwijzing naar artikelen 25 en 26 in § 6 verduidelijkt dat voor GEN's en GENO's een aparte regeling van toepassing is of van toepassing kan worden.

De bepaling “voorzover de Vlaamse regering die wijzigingen niet verbiedt” in § 4 en § 5 wijst op het feit dat de Vlaamse regering op basis van § 2 en § 3 van artikel 13 bepaalde activiteiten kan verbieden, ongeacht de bestemming van het betrokken gebied, en is voor de duidelijkheid toegevoegd. De verbodsbepalingen opgenomen in artikel 7 van het Besluit blijven dus van kracht.

Belangrijk is dat in verband met het begrip kleine landschapselementen, steeds “of de vegetatie ervan” wordt toegevoegd. In de praktijk blijkt dat deze verduidelijking nodig is.

Met “de perimeter van de gebieden afgebakend volgens of ter uitvoering van internationale verdragen, overeenkomsten of richtlijnen” wordt de volledige perimeter van de volgende gebieden bedoeld :

- de speciale beschermingszones :

- de Ramsargebieden.

De toevoeging van het tweede lid van § 7 is nodig om de Vlaamse regering de mogelijkheid te geven tot ontheffing in de volgende gevallen :

- 1° wanneer de activiteit op basis van een andere wetgeving reeds onderworpen is aan een vergunningsplicht, om een dubbele vergunningsplicht te voorkomen ;
- 2° wanneer de activiteit geregeld is in goedgekeurde plannen of projecten. Hiermee worden de volgende plannen of projecten bedoeld :
  - a) een beheersplan voor natuurreservaten, goedgekeurd met toepassing van de wetgeving op het natuurbehoud ;
  - b) een beheersplan goedgekeurd met toepassing van het Bosdecreet van 13 juni 1990 ;
  - c) een inrichtingsplan, goedgekeurd met toepassing van het besluit van de Vlaamse regering van 6 juni 1996 houdende nadere regelen betreffende de landinrichting, en in zoverre zij zijn uit te voeren in opdracht van een landinrichtingscomité ;
  - d) een goedgekeurd natuurinrichtingsproject ;
  - e) een beheersplan, goedgekeurd met toepassing van het decreet van 16 april 1996 houdende bescherming van landschappen ;
- 3° wanneer het huiskavels betreft van een vergunde woning en een bedrijfsgebouw met een maximale oppervlakte van 2,5 ha. Deze maximale oppervlakte is toegevoegd om de huidige interpretatieproblemen in verband met huiskavels deels op te lossen ;
- 4° wanneer het normale onderhoudswerken betreft die in overeenstemming zijn met de code van goede natuurpraktijk, zoals bedoeld in artikel 16 van het decreet Natuurbehoud.

Artikel 5

Dit artikel is een soort overgangsregeling waarbij het mogelijk wordt om de speciale beschermingszones en de kustpolders rechtstreeks op te nemen in het GEN of GENO, en dus ook binnen de natuurverwevingsgebieden. Dit artikel moet wel in

zijn geheel worden bekeken en vertrekt van de volgende uitgangspunten :

- a) de principes en de doelstellingen van het Ruimtelijk Structuurplan blijven gerespecteerd ;
- b) vooral de oppervlakte doelstellingen die zijn opgenomen in de ruimteboekhouding (deel V van het richtinggevend gedeelte) en de bindende bepalingen van het Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen worden gerespecteerd ;
- c) de vogel- en habitatrictlijngebieden maken een integraal deel uit van VEN en IVON ;
- d) de mogelijkheden van natuurverwevingsgebieden worden maximaal gebruikt.

Dit artikel is verder nodig om volledig te kunnen voldoen aan vooral artikel 6, eerste en tweede lid, van de Habitatrictlijn, door in afwachting van de toekenning van een geëigende ruimtelijke bestemming, een reeks van instrumenten te kunnen inzetten voor de realisatie van de geschikte (geëigende) instandhoudingsmaatregelen, hoofdzakelijk via de combinatie van verbods- en gebodsbepalingen, de mogelijkheid om het instrument natuurinrichting in te zetten en de mogelijkheid om het instrument "recht van voorkoop" toe te passen (zie ook commentaar bij artikel 6).

Het is evident dat de afbakening van een speciale beschermingszone of polder als GEN of GENO of natuurverwevingsgebied wel betekent dat op termijn de geëigende bestemming, vooral als natuurgebied of natuurreservaat, wordt gerealiseerd in de ruimtelijke uitvoeringsplannen. Het is en blijft een overgangsregeling waarbij, in afwachting van de volledige uitvoering van de taakstelling inzake de afbakening van de 38.000 ha extra natuur- en reservaatgebied en 10.000 ha bos- en bosuitbreidingsgebied, delen van de perimeter van een speciale beschermingszone of van de kustpolders (rechtstreeks) kan worden afgebakend als GEN, GENO of natuurverwevingsgebied.

Artikel 6

Deze wijzigingen aan artikel 37 van het decreet Natuurbehoud zijn nodig :

- a) als oplossing om enkele bezwaren van het met redenen omkleed advies volledig te kunnen invullen en zo volledig te kunnen voldoen aan artikel 6, eerste en tweede lid, van de Habitatrictlijn.

richtlijn, in het bijzonder de realisatie van de geschikte (geëigende) instandhoudingsmaatregelen conform de ecologische vereisten, door de inzet van het instrument van de uitoefening van het recht van voorkoop ;

- b) om een gerichte bescherming van de natuur en het natuurlijk milieu in de kustpolders mogelijk te maken door de toepassing van het instrument van het recht van voorkoop mogelijk te maken. Belangrijk in dit verband is de schrapping van het vierde lid, waardoor het recht van voorkoop niet langer ondergeschikt is aan de pachtwetgeving.

Artikel 7

Dit artikel beoogt het instrument van beheersovereenkomsten van toepassing te maken in de kustpolders en aan te geven voor welke doeleinden deze beheersovereenkomsten moeten dienen, met name of het beheer of het herstel of de ontwikkeling van natuur. Beheersovereenkomsten die enkel de stand-still tot doel hebben, zijn niet nodig, omdat het stand-stillbeginsel decretaal is vastgelegd in het decreet Natuurbehoud en artikel 45 van datzelfde decreet aangeeft dat beheersovereenkomsten verder moeten gaan dan de geldende basismilieukwaliteit : “gericht op het bereiken van een hogere kwaliteit dan de basismilieukwaliteit”.

Het instrument van beheersovereenkomsten heeft als voordeel dat dit een belangrijke bron van inkomsten kan worden voor landbouwers.

Het is evident dat, conform het door de Vlaamse regering goedgekeurde Programma voor plattelandontwikkeling, de inzet van het instrument van beheersovereenkomsten in afwachting van de natuurrichtplannen wordt uitgesloten in de erkende en de Vlaamse natuurreservaten en hun uitbreidingsperimeter(s) en/of -zones.

Artikel 8

Deze wijziging aan artikel 47 is om twee redenen nodig :

- a) als oplossing om enkele bezwaren van het met redenen omkleed advies volledig te kunnen invullen en zo volledig te kunnen voldoen aan artikel 6, eerste en tweede lid, van de Habitatrichtlijn, in het bijzonder de realisatie van de in-

standhoudingsmaatregelen conform de ecologische vereisten en het opheffen of het voorkomen van betekenisvolle verstoring via de mogelijke inzet van het instrument van de natuurinrichting. De formulering van dit artikel is de facto een minimale piste waarbij binnen de perimeter van de speciale beschermingszones buiten het VEN en de groen-, park-, buffer-, bos- en bosuitbreidingsgebieden, enkel de realisatie van de instandhoudingsdoelstellingen en, in het algemeen, het vermijden van verslechtering en verstoring wordt beoogd.

- b) om bestaande natuurwaarden en het natuurlijk milieu in de kustpolders niet enkel te behouden, maar ook te herstellen of te ontwikkelen.

Het instrument van natuurinrichting geeft immers een aantal mogelijkheden om concrete knelpunten in het spanningsveld landbouw-natuur op het terrein op te lossen, zoals de mogelijkheden van kavelruil en bedrijfsverplaatsing.

Artikel 9

Dit artikel geeft in de eerste plaats een oplossing van enkele bezwaren vermeld in het met redenen omkleed advies ; vooral artikel 6, eerste lid, van de Habitatrichtlijn wordt niet volledig en correct omgezet omdat :

- het decreet Natuurbehoud in geen enkel artikel verplicht dat natuurrichtplannen, beheersplannen, noch de bepalingen van artikelen 25, 26, 28, 32 tot 35, 45 en 47 beantwoorden aan de “ecologische vereisten” ;
- ook de bevoegde administratieve dienst niet verplicht wordt om ervoor te zorgen dat een natuurrichtplan of een beheersplan beantwoordt aan de ecologische vereisten van de habitats en soorten.

Voor alle duidelijkheid : er is hier niet geopteerd voor gebodsbepalingen in het algemeen, maar voor een formulering naar analogie van de memorie van toelichting bij het decreet Natuurbehoud (stuk 690 (1996-1997) – Nr. 1, blz. 21). Een verordenende kracht van natuurrichtplannen voor internationale gebieden en IVON kan vanuit natuurbehoudsstandpunt wel logisch lijken, doch is niet altijd verenigbaar met artikel 2, derde lid, van de Habitatrichtlijn.

De afwijkingsbepaling in verband met artikelen 28 en 29 is voor alle duidelijkheid hier opgenomen om het onderscheid met de regeling in het IVON aan te duiden. De voorgestelde wijziging aan artikel 9 is op zich juridisch voldoende om de maatregelen van artikel 13, § 2 en § 3, te treffen, ongeacht de bestemming van het betrokken deelgebied.

In de tweede plaats geeft dit artikel de mogelijkheid om op een planmatige manier de natuur en het natuurlijk milieu binnen de kustpolders te behouden, herstellen of ontwikkelen.

Het voordeel van natuurrichtplannen is dat, via de planmatige aanpak en de openbare inspraak hier rond, de belangrijkste sectoren in de kustpolders precies weten welke doelstellingen inzake natuurbehoud en op welke manier die kan bereikt kunnen worden.

Artikel 10

Dit artikel brengt twee wijzigingen aan aan artikel 15bis van het decreet van 23 januari 1991 inzake de bescherming van het leefmilieu tegen de verontreiniging door meststoffen (Mestdecreet). Waar het op het eerste gezicht logisch zou zijn dat voor de kustpolders op het vlak van bemesting dezelfde regeling zou moeten gelden als voor de kwetsbare zones natuur, is geopteerd om dezelfde regeling als die voor de kwetsbare zones ecologisch waardevolle agrarische gebieden uit het Mestdecreet te laten gelden.

Daarbinnen is dan nog de keuze gemaakt tussen § 2, de regeling voor de brede reeks van ecologisch waardevolle agrarische gebieden en de volledige perimeter van de vogelrichtlijngebieden, en § 3, de regeling voor de habitats binnen de vogelrichtlijngebieden in de kustpolders. Het is evident dat een regeling voor een beperkte bemesting in de kustpolders bij de bestaande regeling van deze laatste paragraaf moet aansluiten.

Bij deze regeling moet duidelijk gemaakt worden dat eerst de Vlaamse regering nog binnen de kustpolders zones of percelen moet aanwijzen waar de beperkte bemesting van toepassing wordt en dat dit artikel dus niet direct tot gevolg heeft dat er onmiddellijk bemestingsbeperkingen zijn.

Nog belangrijk is aan te geven dat via het voorgestelde artikel 5, na opname in GEN of GENO, de mogelijkheid van directe bemestingsbeperking dan wel aan de orde is, evenals het verbod op het gebruik van bestrijdingsmiddelen. Vandaar dat in dit

voorstel van kustpolderdecreet ook geen artikel is opgenomen dat het gebruik van bestrijdingsmiddelen beperkt (zowel in tijd, in hoeveelheid als voor bepaalde producten) of verbiedt.

Dit artikel laat dus een bemestingsbeperking toe in de volgende weilanden :

- a) halfnatuurlijke graslanden zoals gedefinieerd in artikel 2, punt 49, van het Mestdecreet. Voor de kustpolders zullen Hc (vochtig, niet tot weinig bemest grasland, genoemd "dotterbloemhooilanden"), Hf (natte ruigte met moerasspirea), Hj (vochtige tot natte graslanden met hoge abundantie van *Juncus spec.*) en Hu (mesofiel hooiland) van belang zijn ;
- b) Hp* : soortenrijk permanent cultuurgrasland ;
- c) Hpr* + Da : soortenrijke zilt grasland met veel sloten en/of microreliëf en met in de depressies vegetaties gebonden aan zilte invloed ;
- d) Hpr* met elementen van Mr, Mc, Hu, Hc : soortenrijk grasland met veel sloten en/of microreliëf met elementen van moerassige vegetaties of halfnatuurlijke graslanden ;
- e) Hr : geruderaliseerd, verlaten mesofiel grasland.

Het is de logica zelve dat binnen hooguit 18 maanden na de inwerkingtreding van dit decreet er een uitvoeringsbesluit is, waarbij voor de biologisch waardevolle graslanden de maatregel inzake een gepaste beperkte bemesting (meestal niet meer of minder dan de toepassing van het stand-stillbegin-sel) van kracht wordt.

Vermits de huidige regeling van het Mestdecreet te veel op perceelsniveau plaatsvindt en de bemestingsbeperking in een aantal gevallen dan ook niet zo effectief is, wordt een vierde paragraaf toegevoegd, die aan de Vlaamse regering de mogelijkheid biedt om de beperkte bemesting toe te passen in samenhangende zones waardoor een gebiedsgerichte in plaats van een perceelsgerichte aanpak mogelijk wordt.

Jacky MAES

André VAN NIEUWKERKE

Jan LOONES

Veerle DECLERCQ

VOORSTEL VAN DECREET

Artikel 1

Dit decreet regelt een gewestaangelegenheid.

Artikel 2

Aan artikel 2 van het decreet van 21 oktober 1997 betreffende het natuurbewoud en het natuurlijk milieu wordt een 30° en een 31° toegevoegd, die luiden als volgt :

“30° speciale beschermingszone : gebied, aangewezen met toepassing van artikel 4 van de Richtlijn 79/409/EEG van de Raad van 2 april 1979 inzake het behoud van de vogelstand of met toepassing van artikel 4 van de Richtlijn 92/43/EEG van de Raad van 21 mei 1992 inzake de instandhouding van de natuurlijke habitats en de wilde flora en fauna ;

31° kustpolders : de gebieden of percelen die op de Bodemkaart van België zijn aangeduid als behorende tot de polderstreek of het historisch polderlandschap, voorzover ze gelegen zijn binnen de groengebieden, de parkgebieden, de buffergebieden, de bosgebieden, de natuurontwikkelingsgebieden, de valleigebieden, de brongebieden, de agrarische gebieden met ecologisch belang of waarde, de agrarische gebieden met bijzondere waarde, de landschappelijk waardevolle agrarische gebieden, de agrarische gebieden en de zones voor openbaar nut of militaire domeinen of ermee vergelijkbare gebieden, aangewezen op de plannen van aanleg en de ruimtelijke uitvoeringsplannen van kracht in de ruimtelijke ordening.”.

Artikel 3

Artikel 9 van hetzelfde decreet wordt vervangen door wat volgt :

“Artikel 9

De maatregelen bedoeld in artikel 8, artikel 13 en Hoofdstuk VI kunnen beperkingen opleggen, met uitzondering van de maatregelen bedoeld in artikel 13, § 1 en § 2, maar kunnen evenwel geen erfdienst-

baarheden vaststellen die absoluut werken of handelingen verbieden of onmogelijk maken die overeenstemmen met de plannen van aanleg of de ruimtelijke uitvoeringsplannen van kracht in de ruimtelijke ordening, noch de realisatie van die plannen en hun bestemmingsvoorschriften verhinderen.

De maatregelen bedoeld in het eerste lid kunnen onder meer de bescherming bevatten van de bestaande natuur en natuurelementen, zoals habitats, holle wegen, houtkanten, poelen, waterrijke gebieden, heiden en historisch permanent grasland, ongeacht waar de natuur en de natuurelementen zich bevinden.

De instandhouding van de natuur wordt beoogd, maar de bedrijfsvoering en het teeltplan conform de ruimtelijke bestemming kunnen niet worden geregeld behalve voor het historisch permanent grasland gelegen binnen :

- 1° de groengebieden, parkgebieden, buffergebieden, bosgebieden, valleigebieden, brongebieden, natuurontwikkelingsgebieden, agrarische gebieden met ecologisch waarde of belang, agrarische gebieden met bijzondere waarde, of
- 2° het VEN, het IVON ; of
- 3° de perimeters van gebieden afgebakend volgens of ter uitvoering van internationale verdragen, overeenkomsten of richtlijnen.”.

Artikel 4

In artikel 13 van hetzelfde decreet worden § 2 en § 3 vervangen door wat volgt :

“§ 2. De administratieve overheid neemt, in aanvulling op § 1, in de speciale beschermingszones, ongeacht de bestemming van het betrokken gebied, de nodige instandhoudingsmaatregelen die steeds beantwoorden aan de ecologische vereisten van de typen habitats vermeld in de bijlage I en de soorten vermeld in de bijlagen II, III en IV. De Vlaamse regering stelt nadere regels vast met betrekking tot de nodige instandhoudingsmaatregelen en de ecologische vereisten en kan met een besluit de bijlagen aanvullen.

§ 3. De administratieve overheid neemt, in aanvulling op § 1, ongeacht de bestemming van het betrokken gebied, tevens alle nodige maatregelen om :

a) elke verslechtering van de natuurkwaliteit en het natuurlijk milieu van een habitat vermeld in de bijlage I en van de habitats van de soorten vermeld in de bijlagen II, III en IV in een speciale beschermingszone te vermijden ;

b) elke betekenisvolle verstoring van een soort vermeld in de bijlagen II, III of IV in een speciale beschermingszone te vermijden.

De Vlaamse regering stelt hiervoor nadere regels vast.

§ 4. De maatregelen bedoeld in § 1, § 2 en § 3 kunnen gericht zijn op het stimuleren van het natuurbeheer, het onderhoud, de natuurontwikkeling en kunnen, binnen de perken van de begroting, een financiële regeling vaststellen.

§ 5. De maatregelen bedoeld in § 1, § 2 en § 3 kunnen het uitvoeren van bepaalde activiteiten verbieden of aan voorwaarden onderwerpen. Deze voorwaarden en activiteiten kunnen afhankelijk worden gemaakt van het verkrijgen van een vergunning. De Vlaamse regering bepaalt de nadere regels met betrekking tot deze activiteiten of voorwaarden :

1° de wijze waarop, de omstandigheden waaronder of de plaats waar de activiteit kan worden uitgevoerd ;

2° het verlenen van een voorafgaande, schriftelijke vergunning of toestemming door een in het besluit aangewezen overheid ;

3° het voorafgaand, schriftelijk melden of kennisgeven van bepaalde activiteiten aan een bij besluit aangewezen overheid, die binnen een bepaalde termijn de gevolgen van de voorgenomen activiteit beoordeelt ;

4° het herstel in de oorspronkelijke toestand of in een door het besluit aangegeven toestand na beëindiging van de activiteit.

§ 6. Onverminderd de bepalingen van artikelen 25 en 26 en van § 5, wordt het wijzigen van de vegetatie of het geheel of gedeeltelijk wijzigen van kleine landschapselementen of de vegetatie ervan, voorzover de Vlaamse regering die wijzigingen niet verbiedt, afhankelijk gemaakt van het verkrijgen van een vergunning. Het gaat daarbij in elk geval om de volgende gebieden :

1° de groengebieden, de parkgebieden, de buffergebieden, de bosgebieden, de natuurontwikke-

lingsgebieden, de valleigebieden, de brongebieden, de agrarische gebieden met ecologisch belang of waarde, de agrarische gebieden met bijzondere waarde of de ermee vergelijkbare gebieden, aangewezen op de plannen van aanleg en de ruimtelijke uitvoeringsplannen van kracht in de ruimtelijke ordening ;

2° de beschermde duingebieden aangewezen krachtens artikel 52 van de wet van 12 juli 1973, toegevoegd bij decreet van 14 juli 1993 houdende maatregelen tot bescherming van de kustduinen ;

3° de perimeters van de gebieden afgebakend volgens of ter uitvoering van internationale verdragen, overeenkomsten of richtlijnen ;

4° de kustpolders.

De Vlaamse regering kan bepalen welke activiteiten een wijziging zijn van de vegetatie of van kleine landschapselementen of van de vegetatie ervan.

§ 7. Onverminderd de bepalingen van § 5 wordt het geheel of gedeeltelijk wijzigen van kleine landschapselementen of de vegetatie ervan, voorzover die niet verboden is, tevens afhankelijk gemaakt van het verkrijgen van een vergunning in de volgende gebieden :

1° de landschappelijk waardevolle agrarische gebieden en de agrarische gebieden en de ermee vergelijkbare gebieden, aangeduid op de plannen van aanleg en de ruimtelijke uitvoeringsplannen van kracht in de ruimtelijke ordening ;

2° het IVON.

De Vlaamse regering kan nadere regels bepalen inzake ontheffing van de vergunningsplicht bedoeld in § 6 en § 7, voorzover uitdrukkelijk voldaan is aan de zorgplicht opgelegd door artikel 14 en voldaan is aan de bepalingen van artikel 16, § 1 tot en met § 4, inzake het tegengaan van vermijdbare schade :

1° wanneer voor de vermelde activiteit op grond van wetten, decreten of besluiten een vergunning of toestemming van de overheid vereist is en na advies van de administratie bevoegd voor het natuurbehoud ;

2° wanneer de activiteit geregeld is in goedgekeurde plannen of projecten, die nader zijn bepaald door de Vlaamse regering ;

- 3° wanneer het huiskavels betreft van een vergunde woning of een bedrijfsgebouw, met een maximale oppervlakte van 2,5 ha :
- 4° wanneer het normale onderhoudswerken betreft.”.

Artikel 5

In artikel 20 van hetzelfde decreet worden in 1° en 2° na de woorden “, inzonderheid artikelen 2 en 4” de woorden “, en tot 1 juli 2003 tevens de speciale beschermingszones en kustpolders” ingevoegd.

Artikel 6

In artikel 37 van hetzelfde decreet worden de volgende wijzigingen aangebracht :

1° punt 3 van § 1 wordt vervangen door wat volgt :

“3° in een door de Vlaamse regering afgebakende perimeter binnen de kustpolders en binnen de groen- en bosgebieden gelegen binnen het IVON ;” ;

2° het vierde lid wordt geschrapt.

Artikel 7

In artikel 46 van hetzelfde decreet wordt een 7° toegevoegd, dat luidt als volgt :

“7° hetzij het beheer, het herstel en de ontwikkeling van de natuur in de kustpolders conform het natuurrichtplan, met uitzondering van de erkende en Vlaamse natuurreservaten en hun uitbreidingsperimeters en/of – zones.”.

Artikel 8

In artikel 47 van hetzelfde decreet wordt § 1 vervangen door wat volgt :

“§ 1. De Vlaamse regering kan, na advies van de Raad, in een door haar aangewezen gebied een natuurinrichtingsproject instellen. Het natuurinrichtingsproject is voor minstens 90 % van de oppervlakte gelegen in gebieden van het VEN, in de

kustpolders of binnen de perimeter van gebieden afgebakend volgens of ter uitvoering van internationale verdragen, overeenkomsten of richtlijnen of in groen-, park-, buffer-, bos- en bosuitbreidingsgebieden of de ermee vergelijkbare gebieden aangewezen op de plannen van aanleg en de ruimtelijke uitvoeringsplannen, van kracht in de ruimtelijke ordening.

Met natuurinrichtingsprojecten worden maatregelen en inrichtingswerkzaamheden bedoeld die gericht zijn :

1° op een optimale inrichting van een gebied met het oog op het behoud, het herstel en de ontwikkeling van natuur en het natuurlijk milieu in het VEN, in de kustpolders en in de groen-, park-, buffer-, bos- en bosuitbreidingsgebieden of de ermee vergelijkbare gebieden aangewezen op de plannen van aanleg en de ruimtelijke uitvoeringsplannen, van kracht in de ruimtelijke ordening ;

2° op het realiseren van de instandhoudingsmaatregelen, bedoeld in artikel 13, § 2, in de speciale beschermingszones en van de maatregelen, bedoeld in artikel 13, § 3.”.

Artikel 9

In artikel 50 van hetzelfde decreet wordt § 1 vervangen door wat volgt :

“§ 1. Voor elk gebied dat behoort tot het IVON, tot de kustpolders en voor elk gebied dat geheel of gedeeltelijk gelegen is binnen de perimeter van gebieden afgebakend volgens of ter uitvoering van internationale verdragen, overeenkomsten of richtlijnen, wordt een natuurrichtplan opgesteld. Indien het gebied gelegen is binnen de perimeter van een speciale beschermingszone, omvat het natuurrichtplan de nodige maatregelen conform artikel 13, § 2 en § 3. Een natuurrichtplan voor een speciale beschermingszone kan, in afwijking van artikelen 28 en 29, zowel erfdienstbaarheden, gebods- en verbodsbepalingen voor de administratieve overheid als erfdienstbaarheden en verbodsbepalingen voor andere grondeigenaars en grondgebruikers opleggen die nodig zijn om de instandhoudingsmaatregelen, bedoeld in artikel 13, § 2, en de maatregelen bedoeld in artikel 13, § 3, te realiseren.”.

Artikel 10

In artikel 15bis van het decreet van 23 januari 1991 inzake de bescherming van het leefmilieu tegen de verontreiniging door meststoffen worden de volgende wijzigingen aangebracht :

1° in § 1 wordt een 4° toegevoegd, dat luidt als volgt :

“4° de kustpolders.” :

2° in § 3 worden tussen de woorden “binnen” en “de” de woorden “de kustpolders en binnen” ingevoegd ;

3 § 4 wordt vervangen door wat volgt :

“§ 4. Met het oog op een betere controleerbaarheid en een duurzaam behoud en versterking van de natuurwaarden kunnen de zones, bedoeld in § 2 en § 3, ook andere cultuurgronden omvatten dan degene die overeenkomen met één van de vermelde graslandtypes. De Vlaamse regering kan nadere regels vaststellen inzake de procedure en de criteria tot aanwijzing van de zones, bedoeld in § 2 en § 3.”.

Jacky MAES

André VAN NIEUWKERKE

Jan LOONES

Veerle DECLERCQ

TRISTAN

STILTE...

Standaard-journalist Laurens De Keyzer, schreef een boekje over stilte: 'kleine atlas van de stilte, 23 plaatsen in België om stil van te worden'. De auteur zocht stilte op, in het land en in zijn herinneringen. In een aantal van zijn kortverhalen levert dit merkwaardige ontmoetingen op. Wat ons Westhoekers niet echt zal verwonderen is dat onze streek onderwerp is in 7 van De Keyzer zijn verhaaltjes. Hij zocht en vond verhalen van stilte in West-Vleteren (abdij), Stuivekenskerke, Lampernisse, leper (Last Post), De Panne (De Atlantikwal), Oostduinkerke (terug naar zijn jeugd) en Vladslo. In Vladslo bezoekt hij het Duits soldatenkerkhof waar 25.638 gevallen soldaten van de Eerste Wereldoorlog begraven liggen: 'van goed en kwaad valt hier niets meer te leren. Uitgedoofd in as. Ik durf er weleens heel stil van worden. Een Spaanse kunstenares, ik ben vergeten wie, zei ooit: "Stilte is het enige eerlijke monument voor de doden". Wie die kunstenares ook is, ze heeft gelijk.'

In Oost-Vlaanderen werd het gebied Dender-Mark als eerste 'Stiltegebied' van Vlaanderen uitgeroepen. In onze provincie worden de beschermde landschappen van Lampernisse en Het Zwin als mogelijk stiltegebied onderzocht. Er bestaan nogal wat misverstanden over wat de aanduiding van zo'n stiltegebied nu juist allemaal inhoudt. Sommigen stellen het misprijzend voor als een stalen wet die alle gemotoriseerd verkeer uit het gebied wil weren. Dat is dus 'zever in zakjes'. Een stiltegebied is een gebied waarin de natuurlijke geluiden overheersen. Daarnaast is iedereen het erover eens dat ook gebiedseigen geluiden verdragen moeten worden.

Concreet zijn dat de geluiden van de landbouw, van het verkeer van de bewoners, van het onderhoud van de straten, de tuinen, enz. Een aanduiding als stiltegebied heeft voornamelijk een symboolfunctie voor het gebied. Het is een monument dat verwijst naar de rust van het gebied en de levenskwaliteit voor alle bewoners. Daarenboven is het een keursmerk dat op termijn vruchtbaar is voor landbouw én milieu.

Maar is het ergens in ons land nog wel echt stil? Zelfs in een uitgesproken plattelandsg gebied als de Westhoek hoor je overal geluiden van overvliegende vliegtuigen, helicopters, auto's, enzovoort'. In zijn boekje schrijft Laurens De Keyzer in de epiloog dat het klopt dat het nergens echt stil is: 'stilte bestaat niet, ze bestaat slechts bij de gratie van geluid. Hoe minder geluid, hoe hoorbaarder de stilte (...). Absolute stilte is een illusie en alle andere stilte is bedrieglijk. En dat is misschien maar best zo, want anders klopt je hart niet meer'. Dit klinkt boeddhistisch, wat veel zegt over de relativiteit van een discussie over stilte, zelfs in de Westhoek. Dat er hoog boven polderdorpjes vliegtuigen passeren, betekent dus zeker niet dat een gebied de aanduiding als stiltegebied niet zou verdienen.

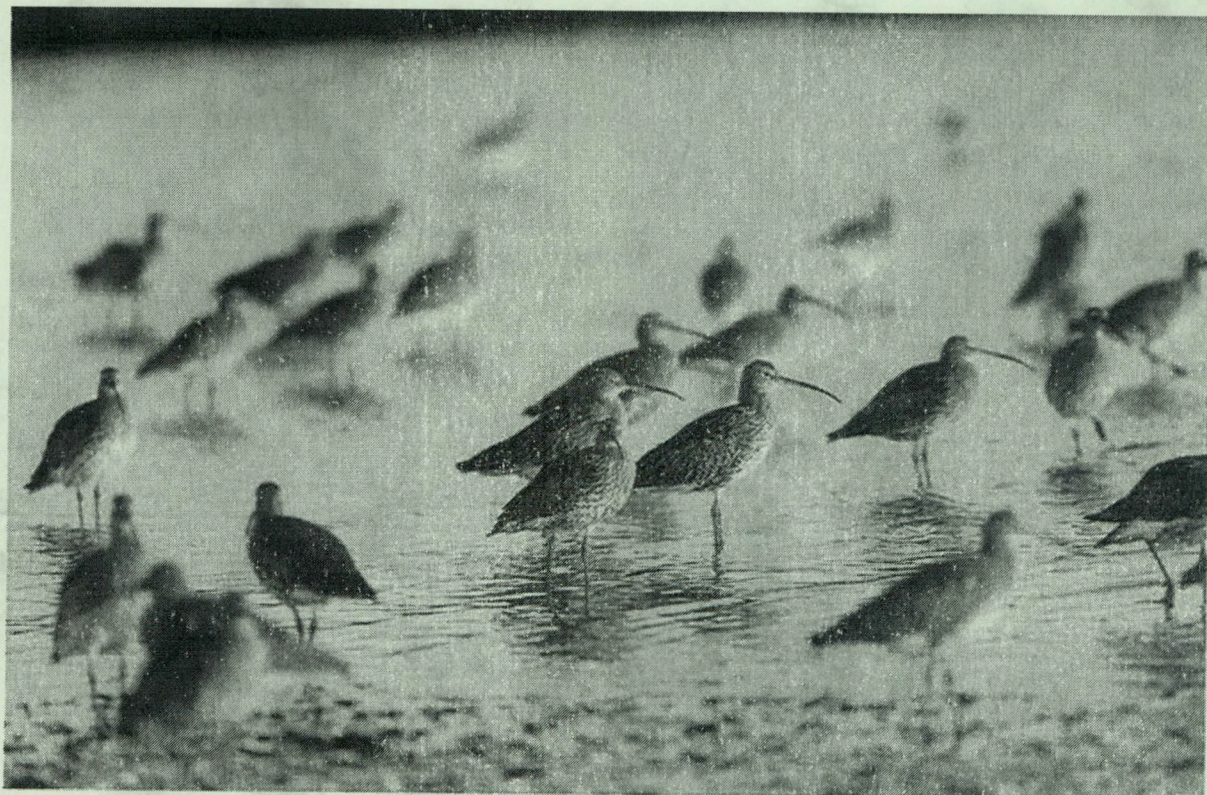
De auteur van de stilte bezocht ook Lampernisse. In het vorig nummer loofden we dit gebied en ook De Keyzer doet dat in zijn stuk over het polderdorp. Schoon aan zijn betoog is dat hij ook hier weet te relativiseren. Ik geef daarom graag als slot (en omdat het bijna nieuwjaar is!) een citaat van de auteur die op wandel plots de "punker" van het dorp ontmoet. Ik zelf heb ook al vaak die punker ontmoet. Wie Lampernisse bezoekt en het is wat goed weer, maakt veel kans hem bezig te zien zoals de Keyzer hem beschrijft. De verrassende Westhoek zit soms in kleine dingen: 'wat toen gebeurde was zelfs in een roman niet te verzinnen. Uit een kleine woning in een op de velden doodlopend straatje kwam een man. Zijn haartooi herinnerde in kleur en snit aan de geüniformeerde punk, maar ik schatte hem toch een flink eind in de dertig. Hij plaatste een geluidsbox voor zijn huis, zette een stoel in het midden van het steegje, ging zitten met een soort Afrikaanse trom tussen de benen en roffelde iets onheilspellends -waarna ineens de straat, wat zeg ik, het hele want piepkleine dorp, verplicht werd mee te luisteren naar Imagine, onder onverstoortbaar monotone begeleiding van de kleine trom. Ik hoor het John Lennon graag zingen: Imagine all the people living life in peace'.

Voor iedereen alle goeds in 2003. In alles!

Tristan

Ticket.
Jan 2002

Meander en De Bok